

1/2021

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů, v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Petr Barták
petr.bartak@nsoud.cz, +420 541 593 523

Jan Bena
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Lukáš Boháček
lukas.bohacek@nsoud.cz, +420 541 593 137

Katalin Deák
katalin.deak@nsoud.cz, +420 541 593 480

Lívía Ivánková
livia.ivankova@nsoud.cz, +420 541 593 271

Ladislav Kováč
ladislav.kovac@nsoud.cz, +420 541 593 519

Jan Strya
jan.strya@nsoud.cz, +420 541 593 585

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 480

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

**NEDOSTATEČNÉ POSOUZENÍ VĚZEŇSKÝCH PODMÍNEK VE STÁTĚ,
KAM MÁ BÝT OSOBA PŘEDÁNA NA ZÁKLADĚ
EVROPSKÉHO ZATÝKACÍHO ROZKAZU**
NĚMECKO (STR. 7)

**K POSTAVENÍ SOUKROMÝCH ŘIDIČŮ VOZIDEL PRACUJÍCÍCH PRO
ONLINE PLATFORMY TYPU UBERU JAKO ZAMĚSTNANCŮ**
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ (STR. 9)

**SVOBODA PROJEVU TZV. WHISTLEBLOWERA, JEHOŽ TRESTNÍ
OZNÁMENÍ O VYKONÁVÁNÍ EUTANAZIE V NEMOCNICI SE
UKÁZALO JAKO NEOPODSTATNĚNÉ**
GAWLIK (STR. 15)

**POZITIVNÍ ZÁVAZKY STÁTU K OCHRANĚ ŽIVOTA
ČLENA SPECIÁLNÍCH JEDNOTEK**
RIBCHEVA A OSTATNÍ (STR. 19)

**PŘÍSTUP K PROVOZNÍM NEBO LOKALIZAČNÍM ÚDAJŮM O ELEK-
TRONICKÉ KOMUNIKACI TÝKAJÍCÍM SE SOUKROMÉHO ŽIVOTA**
H. K. (STR. 22)

**PRACOVNÍ POHOTOVOST NA ZAVOLÁNÍ V KONTEXTU
OMEZENÍ ULOŽENÝCH PRACOVNÍKOVI, KTERÉ
VÝRAZNĚ OVLIVŇUJÍ JEHO MOŽNOST NAKLÁDAT S JEHO
VOLNÝM ČASEM**
RADIOTELEVIZIJA SLOVENIJA (STR. 26)

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

přinášíme Vám letošní jarní číslo Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva. Opět se můžete těšit na pravidelný přehled vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie i vnitrostátních vrcholných soudů.

Souladem postupu vnitrostátních orgánů při předávání osob na základě evropského zatýkacího rozkazu s Listinou základních práv Evropské unie se zabýval německý Spolkový ústavní soud, jenž dospěl k závěru, že postup těchto orgánů v dané věci dostatečně posouzení nezahrnoval. Britský Nejvyšší soud se např. zabýval otázkou vztahu postavení soukromých řidičů, kteří pracují pro společnosti typu Uber, a dovodil, že s ohledem na jejich vztah podřízenosti a závislosti se optikou relevantní právní úpravy nacházeli v pozici zaměstnanců.

Z rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva lze zmínit kupř. rozsudek ve věci *Gawlik*, kde měl soud možnost vyjádřit se k otázce svobody projevu tzv. whistleblowera, který mylně informoval, že v nemocnici byla prováděna eutanazie. Rozhodl, že vnitrostátní soudy spravedlivé rovnováhy mezi potřebou chránit pověst zaměstnavatele na straně jedné a potřebou chránit svobodu projevu na straně druhé dosáhly, a k porušení Úmluvy tak nedošlo. Ve věci *Ribcheva a ostatní* posuzoval, zda opatření přijatá státními orgány pro ochranu života člena protiteroristické jednotky byla dostatečná. Dospěl zde k závěru, že státy mají procesní povinnost vždy pečlivě vyšetřit všechny okolnosti dané situace.

Konečně Soudní dvůr Evropské unie měl možnost zaměřit se kromě jiného na otázky spojené s přístupem k provozním či lokalizačním údajům týkajícím se soukromého života, a to ve věci C-746/18. Uvedl, že směrnici o soukromí a elektronických komunikacích je třeba vykládat tak, že brání úpravě, která by přístup k souboru provozních nebo lokalizačních údajů o soukromí uživatelů umožňovala i v jiných případech než v boji proti závažné trestné činnosti nebo předcházení závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti. Ve velkém senátu pak ve věci C-344/19 posuzoval dobu pracovní pohotovosti na zavolání. Konstatoval, že je možné považovat ji za „pracovní dobu“ ve smyslu směrnice 2003/88 pouze po důsledném posouzení všech okolností dané věci, jestliže jsou tyto okolnosti objektivní povahy a velmi významně ovlivňují možnost pracovníka volně nakládat s jeho volným časem.

Příjemné čtení Vám přeje

redakce Bulletinu

V případě zájmu o pravidelné zasílání našeho Bulletinu se na nás můžete obrátit prostřednictvím e-mailu international@nsoud.cz.

Informace o ochraně osobních údajů naleznete na stránkách **Nejvyššího soudu**.

OBSAH

JUDIKATURA EVROPSKÝCH VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Česká republika: <i>Trestný čin krádeže spáchaný za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ v kontextu nouzového stavu a pandemie nemoci COVID-19</i>	... 4
Francie: <i>Povinnost věrnosti mezi manželi a reklamy propagující mimomanželskou seznamovací stránku</i>	... 6
Německo: <i>Nedostatečné posouzení vězeňských podmínek ve státě, kam má být osoba předána na základě evropského zatýkacího rozkazu, porušuje čl. 4 Listiny základních práv EU</i>	... 7
Spojené království: <i>K postavení soukromých řidičů vozidel pracujících pro online platformy typu Uberu jako zaměstnanců</i>	... 9

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Bivolaru a Moldovan: <i>Podmínky pro použití domněnky rovnocenné ochrany v rámci sporů týkajících se výkonu evropského zatýkacího rozkazu</i>	... 12
Gawlik: <i>Svoboda projevu tzv. whistleblowera, jehož trestní oznámení o vykonávání eutanazie v nemocnici se ukázalo jako neopodstatněné</i>	... 15
Lăcătuș: <i>Trestní sankce uložená za porušení obecného zákazu zjevení na veřejnosti</i>	... 17
Ribcheva a ostatní: <i>Positivní závazky státu k ochraně života člena speciálních jednotek</i>	... 19

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Airhelp: <i>Ke stávce pracovníků letecké společnosti coby mimořádné okolnosti v kontextu nábrady za zrušení či zpoždění letu</i>	... 21
H. K.: <i>Přístup k provozním nebo lokalizačním údajům o elektronické komunikaci týkajícím se soukromého života je možné využít pouze v boji proti závažné trestné činnosti nebo při předcházení významnému ohrožení veřejné bezpečnosti</i>	... 22
Openbaar Ministerie: <i>Existence systémových či celoplošných nedostatků v nezávislosti soudní moci sama o sobě nepostačuje k odmítnutí vykonat evropský zatýkací rozkaz</i>	... 24
Radiotelevizija Slovenija: <i>Pracovní pobytovost na zavolání v kontextu omezení uložených pracovníkovi, které výrazně ovlivňují jeho možnost nakládat s jeho volným časem</i>	... 26

MONITORING LITERATURY

... 29

JUDIKATURA VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Česká republika: Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021

Trestný čin krádeže spáchaný za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ v kontextu nouzového stavu a pandemie nemoci COVID-19

Tisková zpráva

Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v předkládaném rozsudku sjednotil svoji judikaturu a vyjasnil, co lze považovat za znak kvalifikované skutkové podstaty krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, spočívající v „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“. Velký senát nejprve uvedl, že nouzový stav (či jakýkoli jiný stav, např. stav pandemické pohotovosti či stav nebezpečí) sám o sobě k naplnění tohoto zákonného znaku nestačí. Existenci „jiné události“ lze sice dovozovat z formálních rozhodnutí a aktů orgánů státu, ale rovněž i z dalších poznatek a informací. Nouzový stav tak má pouze podpůrný význam. Možnost naplnění uvedeného zákonného znaku je poté podmíněna existencí nejen časové a místní souvislosti s takovou událostí, ale též věcnou souvislostí spáchané krádeže s danou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Tak tomu je zejména tehdy, usnadnila-li zmíněná událost pachateli spáchání trestného činu či se jinak významněji projevila v jeho prospěch. Samotné posouzení nicméně vždy závisí na konkrétních okolnostech spáchaného činu.

Případ se týká pokusu o bagatelní krádež balení bonbonů v prodejní ceně 79,90 Kč. K tomu mělo dojít v době trvání nouzového stavu v prodejních prostorách čerpací stanice pohonných hmot. Vůči obsluze, která obviněného při pokusu přistihla a do příjezdu policie mu zamezila opustit prostory prodejny, se následně obviněný dopustil několika urážek a výhrůžek. Jelikož byl obviněný již v roce 2018 odsouzen za pokus trestného činu krádeže, přičemž nyní se jej dopustil za dobu trvání nouzového stavu, bylo proti němu zahájeno trestní stíhání pro pokus trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku (kvalifikovaná skutková podstata reagující na spáchání krádeže „za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“), jehož se měl dopustit v souběhu s přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 trestního zákoníku.

Nižší soudy shledaly obviněného vinným z uvedených trestných činů a uložily mu úhrnný trest odnětí svobody v trvání 2 roků a 6 měsíců. Kvalifikovaná skutková podstata krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) byla použita, neboť nižší soudy dospěly k závěru, že obviněný měl vědomost o vyhlášení nouzového stavu vládou České republiky, byl vybaven rouškou, a tudíž věděl, že trestnou činnost páchá v době nouzového stavu. Proti rozsudku odvolacího soudu podal obviněný dovolání k Nejvyššímu soudu. Jelikož senát, kterému byla věc na základě rozvrhu práce přiřazena, dospěl k odlišnému právnímu závěru, pokud jde o výklad zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, spočívajícího v „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“, než jiný senát Nejvyššího soudu v předchozí věci obdobné bagatelní krádeže [1], předložil věc velkému senátu trestního kolegia.

Velký senát nejprve připomněl, že zákon počítá s naplněním kvalifikované skutkové podstaty krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku a přísnějším postihem pachatele trestného činu ve čtyřech případech. První dva jsou vázány na formální akt příslušného orgánu v podobě vyhlášení určitého stavu – těmi je výslovně „stav ohrožení státu“ a „válečný stav“. Další dva případy naopak nejsou podmíněny žádným formálním aktem státní moci, ale pouze faktickou situací, která existuje v daném místě a čase – „živelní pohroma“ nebo „jiná událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“. Žádný jiný stav (než stav ohrožení státu nebo válečný stav) proto sám o sobě neodůvodňuje naplnění uvedené kvalifikované skutkové podstaty, tedy ani nouzový stav, stav pandemické pohotovosti, stav nebezpečí nebo jinak nazvaný stav.

Ačkoli podle velkého senátu je „jinou událostí vážně ohrožující ...“ bezpochyby i ohrožení života a zdraví v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 způsobující

bujícího onemocnění COVID-19 v pandemickém rozsahu na území, nelze závěr o naplnění tohoto zákonného znaku založit 1) pouze na formálním aktu vyhlášení nouzového stavu, a 2) pouze na časové a místní souvislosti spáchaného trestného činu s danou událostí, aniž by měl spáchaný trestný čin nějakou věcnou souvislost s uvedenou událostí tak, aby byl namísto jeho podstatně přísnější trestní postih (a kvalifikace krádeže místo přečinu jako typově závažnějšího zločinu).

Pokud jde o nouzový stav, velký senát upřesnil, že jelikož nejde o znak skutkové podstaty, může mít pro závěr o spáchání trestního činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku vyhlášený nouzový stav pouze podpůrný význam. Nouzový stav totiž není událostí, která ohrožuje život nebo zdraví lidí, naopak směřuje k tomu, aby bylo takové ohrožení eliminováno a reagováno na něj. Existenci „jiné události ohrožující ...“ lze tedy kromě formálních aktů dovozovat i z jiných poznatků a informací. Zmíněná podpůrnost vyhlášení nouzového stavu může být přitom významná ve dvou směrech. Za prvé, s ohledem na důvod, který vedl vládu k jeho vyhlášení, je možné dovodit, že v době a místě, pro které byl nouzový stav vyhlášen a pachatel se dopustil trestného činu, existovala určitá událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Za druhé, význam vyhlášeného nouzového stavu a veřejně dostupných informací o něm poté spočívá v možnosti dovozovat potřebné zavinění pachatele ve vztahu k této zvlášť přitěžující okolnosti. Nelze se však omezit pouze na vědomost pachatele o samotném vyhlášeném nouzovém stavu. Jeho zavinění je třeba zjišťovat právě ve vztahu k dané události, která k vyhlášení stavu – který odpovídá „jiné události“ ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku – vedla.

Aby mohly být přečiny krádeží (dle § 205 odst. 1, 2 a 3 trestního zákoníku) posouzeny jako zločiny v důsledku naplnění některého ze znaků podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku (spáchání „za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“) a postíženy přísnějším trestem odnětí svobody (se sazbou dvou až osmi let), musí zde být podle velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu navíc určitá věcná souvislost spáchané krádeže s danou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek.

K tomuto závěru velký senát dospěl s ohledem na historický výklad, doktrinální výklad odborné literatury, zásadu subsidiarity trestní represe, jakož i dosavadní judikaturu Nejvyššího soudu. Z důvodové zprávy konkrétně plyne, že důvodem zpřísnění trestního postihu krádeží není samotná událost ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, ale až vlastní projev pachatele, který zneužívá těchto existujících podmínek ke spáchání trestného činu, v němž se tak projevuje „jeho zvláštní bezohlednost“. Důvodem zavedení zmíněné zpřísnující právní úpravy tedy nepochybně byla snaha postihnout zjištěnou věcnou souvislost spáchaného trestného činu krádeže

s konkrétní nepříznivou situací. Stejně závěry přitom podporuje i část odborné literatury, přičemž akcent na význam příčinné souvislosti mezi porušením povinností jako okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby a způsobeným následkem podporuje i dosavadní judikatura Nejvyššího soudu [2]. Velký senát konečně poukázal na zásadu subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 trestního zákoníku. Konkrétně uvedl, že jinak celkem bagatelní krádeže, které by vzhledem k minimální výši způsobené škody byly jen přestupkem a trestným činem jsou zejména vzhledem k recidivě pachatele (§ 205 odst. 2 trestního zákoníku), rozhodně ve všech případech nevyžadují nějaké exemplární trestání a automatické zvyšování sazby trestu odnětí svobody. Takový přístup by totiž navíc omezoval soud v možnosti potřebné individualizace sankcionování různých trestných činů spáchaných různými pachateli.

Z uvedených závěrů proto dospěl velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu k závěru, že pro uplatnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku musí existovat určitá věcná souvislost spáchané krádeže s danou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Ta podle něj může spočívat např. v tom, že pachatel přímo využije či zneužije ke spáchání trestného činu existující událost, která vážně ohrožuje život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, anebo mu taková událost umožní či usnadní spáchání trestného činu, popřípadě pachatel počítá s tím, že v důsledku této události či opatření vyvolaných k jejímu řešení nebo zvládnutí nebude odhalena jeho trestná činnost, resp. pachatel nebude zjištěn a dopaden. Uvedená souvislost je pak zřejmá zejména v případě, jestliže trestný čin pachatele bude zaměřen přímo proti opatřením či omezením učiněným k řešení zmíněné situace, anebo bude mařit či ztěžovat její zvládnutí nebo odvrácení.

Spáchaný trestných čin se může týkat i konkrétních předmětů, které mají zvláštní důležitost pro řešení dané události, a proto zasluhují zvýšenou ochranu i trestním právem (např. respirátory, dezinfekční prostředky, zdravotnické potřeby apod. v případě zvládnutí pandemie způsobené virovým onemocněním). Podle velkého senátu nicméně bude posouzení naplnění shora uvedeného znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže vždy souviset s konkrétními okolnostmi spáchaného činu.

Pokud jde konečně o posouzení případu v projednávané věci, Nejvyšší soud zrušil rozsudky nižších soudů a na podkladě jejich skutkových zjištění ve věci sám znovu rozhodl. Obviněného shledal vinným z vícečinného souběhu trestných činů, konkrétně pokusu o krádež podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku a nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 trestního zákoníku, za což mu uložil úhrnný trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců. Oproti rozhodnutím nižších soudů tak nebyl předmětný pokus krádeže kvalifikován podle § 205 odst. 4 trestního zákoníku, jelikož velký senát Nejvyššího soudu naplnění zákonného znaku spáchání činu za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“

neshledal. Trestní odpovědnost tak byla založena za recidivu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku, což následně našlo svůj odraz i v kratší výměře uloženého trestu odnětí svobody.

Lukáš Boháček

[1] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020.

[2] Nejvyšší soud nejprve odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. 7 Tdo 10/2021 (zejména na bod 20 jeho odůvodnění), a dále na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015 (ve vztahu k jiné okolnosti, která je znakem kvalifikované skutkové podstaty přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 2 trestního zákoníku a která spočívá v porušení důležité povinnosti pachatele vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona).

Francie: Kasační soud

Rozsudek Kasačního soudu č. 798 ze dne 16. 12. 2020

Povinnost věrnosti mezi manželi a reklamy propagující mimomanželskou seznamovací stránku

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

První občanskoprávní senát Kasačního soudu ve svém rozsudku ze dne 16. 12. 2020 ve věci č. 798 rozhodnul, že vzhledem k neexistenci občanskoprávní sankce za cizoložství mimo sféru vztahů mezi manželi z povinnosti věrnosti nelze dovést ani zákonný zákaz pro reklamy propagující mimomanželské setkávání a že i když sporné reklamy mohly urážet náboženské přesvědčení, jejich zákazem by došlo k nepřiměřenému zásahu do práva na svobodu projevu zaručenou čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Společnost Blackdivine inzerovala prostřednictvím plakátové kampaně na autobusech v Paříži a v Ile-de-France online stránky určené pro seznamování. Na těchto plakátech se objevilo pokousané jablko doplněné sloganem: „První mimomanželský seznamovací web“. Společnost Blackdivine zveřejňovala také různé články a propagační oznámení v médiích, a to jak v písemné, tak i v audiovizuální podobě. Dne 22. 1. 2015 podala Národní konfederace katolických sdružení pro rodinu (dále jako „Konfederace“) návrh k soudu prvního stupně (*tribunal de grande instance*) v Paříži, kterým požadovala, aby uvedená společnost ve svých reklamních kampaních upustila od odkazů na nevěru nebo na mimomanželskou povahu své činnosti. Konkrétně navrhovala, aby prvostupňový soud prohlásil smlouvy uzavřené mezi uvedenou společností a uživateli předmětných seznamovacích stránek za neplatné z důvodu, že zveřejněné reklamy odkazují na nevěru, a proto se jedná o protiprávní a zakázanou činnost.

Vzhledem k tomu, že návrh Konfederace byl zamítnut v prvním stupni i v odvolacím řízení, Konfederace podala

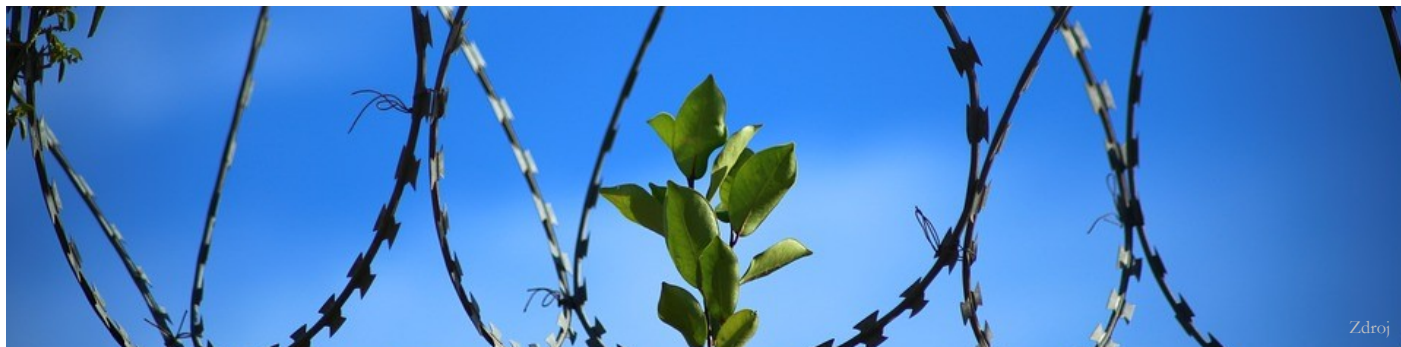
dovolání ke Kasačnímu soudu. Ve svém dovolání poukázala zejména na povinnost věrnosti mezi manželi stanovenou v čl. 212 francouzského občanského zákoníku a rovněž na etické principy vyplývající z čl. 1 a 4 kodexu Mezinárodní obchodní komory o reklamní a marketingové komunikaci. Kasační soud se tak ve svém rozsudku zabýval otázkou, zda lze zakázat propagaci seznamovací stránky, která podporuje cizoložství.

Kasační soud nejprve připomněl, že čl. 212 občanského zákoníku stanoví, že „manželé si musí vzájemně projevat respekt, být si navzájem věrni a poskytovat si vzájemně ochranu a pomoc“. Uvedl, že povinnost být si věrni je jednou z manželských povinností. Povinnost věrnosti se považuje za součást veřejného pořádku, jelikož manželé se z ní nemohou osvobodit ani domluvou na „vzájemné svobodě“. Cizoložství podle Kasačního soudu představuje porušení občanského zákoníku, které může vést až k prohlášení rozvodu. Uvedeného porušení se však v tomto případě může účinně dovolávat pouze jeden z manželů proti druhému během rozvodového řízení. Podle Kasačního soudu proto vzhledem k neexistenci občanskoprávní sankce za cizoložství mimo sféru vztahů mezi manželi nelze z povinnosti věrnosti dovést ani zákonný zákaz pro reklamy propagující mimomanželské setkávání pro obchodní účely.

Kasační soud proto rozhodl, že sporné reklamy nelze zakázat na podkladě závazku věrnosti mezi manželi vyplývajícího z občanského zákoníku. Zároveň poznamenal, že sporné reklamy neobsahovaly žádné fotografie, jež by mohly být považovány za neslušné, a nepoužívaly slovník, který by mohl urazit nezletilé. Kasační soud měl za to, že

i když sporné reklamy mohly urážet náboženské přesvědčení některých přihlížejících, jejich zákazem by došlo k nepřiměřenému zásahu do práva na svobodu projevu zaručeného čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Ladislav Kováč

Německo: Spolkový ústavní soud

Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 30. 12. 2020 ve spojených věcech, sp. zn. 2 BvR 1845/18 a 2 BvR 2100/18

Nedostatečné posouzení vězeňských podmínek ve státě, kam má být osoba předána na základě evropského zatýkacího rozkazu, porušuje čl. 4 Listiny základních práv EU

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Spolkový ústavní posuzoval postup německých orgánů při předávání dvou osob na základě evropského zatýkacího rozkazu (dále jen „EZR“) do Rumunska, konkrétně jimi provedené hodnocení, zda tyto osoby nemohou být po předání vystaveny z důvodu nevyhovujících vězeňských podmínek nelidskému či ponižujícímu zacházení. Jako referenční rámec svého přezkumu Spolkový ústavní soud zvolil Listinu základních práv EU [1], nikoli německý základní zákon [2]. Dospěl přitom k závěru, že posouzení vězeňských podmínek v Rumunsku bylo ze strany německých orgánů provedeno nedostatečně, a proto v rozporu s čl. 4 Listiny základních práv EU.

Případ se týká dvou EZR vydaných rumunskými orgány. V případě prvního mělo dojít k předání stěžovatele č. 1 za účelem výkonu trestu odnětí svobody v délce 5 let. Německé orgány byly ze strany svých rumunských protějšků informovány, že stěžovatel č. 1 bude po předání zadržen po dobu 21 dní v karanténě, a to ve sdílené cele s nejméně 3 m² osobního prostoru. Po této době dojde pravděpodobně k jeho přemístění do věznice se sdílenými celami a osobním prostorem 3 m². Tyto cely mají vlastní toaletu, umyvadlo a základní vybavení, přičemž studená voda je k dispozici neustále, teplá 3x do týdne podle předem stanoveného plánu. Po vykonání 1/5 trestu bude stěžovatel předmětem hodnocení a může být přerazen na jiný vězeňský režim, např. s vlastní celou a 2 m² nesdíleného prostoru. Německé orgány shledaly předání stěžovatele č. 1 do Rumunska jako přípustné. Vězeňské podmínky jsou totiž podle jejich názoru v souladu s minimálními požadavky vyplývajícími z čl. 4 Listiny základních práv EU a čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech, neboť poskytují alespoň 3 m² osobního prostoru v cele.

Druhý EZR byl vydán proti stěžovateli č. 2 za účelem vedení trestního řízení v Rumunsku. Německé orgány si od rumunských orgánů vyžádaly informace o podmínkách zadržení v detenčním zařízení a vězeňských podmínkách v případě uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, jakož i záruky, že tyto podmínky dodrží minimální požadavky vyplývající z čl. 3 Evropské úmluvy. Rumunské orgány odpověděly, že stěžovatel č. 2 bude po dobu vedení trestního řízení zadržen v zařízení, které poskytuje alespoň 4,15 m² osobního prostoru včetně postele a vybavení. Jelikož však nebylo zřejmé, kde bude stěžovatel č. 2 v případě odsouzení umístěn, vyžádaly si německé orgány dodatečné informace a záruky, že budou v takovém případě zajištěny alespoň 3 m² osobního prostoru. Ještě předtím, než rumunské orgány odpověděly, bylo nicméně rozhodnuto o předání stěžovatele č. 2. Německý soud totiž dospěl k závěru, že v případě tohoto stěžovatele nehrozí skutečné riziko, že by v důsledku nedostatečných vězeňských podmínek byl podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení. S ohledem na zásadu vzájemné důvěry poté uvedl, že nemusí ověřovat vězeňské podmínky v zařízení, kam bude v případě odsouzení stěžovatel č. 2 následně přesunut.

Spolkový ústavní soud na úvod zvolil Listinu základních práv EU jako svůj referenční rámec přezkumu v tomto případě. Tu již totiž od konce roku 2019 Spolkový ústavní soud považuje za součást svého referenčního rámce a kritérium jím prováděného přezkumu v případech, kdy jde o oblast práva, jež je plně harmonizována právem EU (o rozhodnutí jsme informovali v našem [Bulletinu, č. 4/2019](#)). Jelikož o takovou oblast práva šlo i v nyní posuzovaném případě, rozhodl Spolkový ústavní soud, že základní zákon se v daném případě neuplatní (s výhradou

případu, kdy bylo nutné přednost unijního práva omezit z důvodu zachování německé ústavní identity). Přezkum tak provedl podle Listiny základních práv EU, přičemž zohledňoval rovněž lidskoprávní ochranu vyplývající z Evropské úmluvy o lidských právech a ústav členských států EU.

Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že soud, který rozhoduje o předání osoby, musí posoudit, zda existuje konkrétní a vážné riziko, že bude osoba v důsledku předání podrobena nelidskému či ponižujícímu zacházení v rozporu s čl. 4 Listiny základních práv EU. Toto posouzení musí být učiněno ve dvou krocích. Za prvé, soud musí posoudit obecnou situaci vězeňských podmínek ve státě předání, a to na základě objektivních, přesných, spolehlivých a aktuálních informací o systémových či celoplošných nedostatecích v tomto směru. V rámci druhého kroku testu je poté soud povinen posoudit, zda v individuálním případě předávané osoby – s ohledem na okolnosti dané věci – hrozí skutečné a vážné riziko, že k porušení čl. 4 Listiny základních práv EU dojde. K tomu je potřeba aktuální a důkladné posouzení individuální situace předávané osoby založené na celkovém posouzení relevantních vězeňských podmínek, které lze v daném případě očekávat.

Pokud jde poté o samotné vězeňské podmínky, podle Soudního dvora EU a Evropského soudu pro lidská práva je při provádění celkového posouzení vězeňských podmínek nutné – v případech ubytování více vězňů společně – rozlišovat mezi situací, kdy je osobní prostor menší než 3 m², kdy je mezi 3 a 4 m², a tehdy, kdy je větší než 4 m². V prvním případě totiž existuje silná domněnka, že dochází k porušení čl. 4 Listiny základních práv EU, v druhém případě se o porušení může jednat, pokud existují další nedostatky ve vězeňských podmínkách, např. nedostatečný přístup čerstvého vzduchu či slunečního světla do cely, špatná ventilace, nevhodná pokojová teplota, či nedostatek soukromí nebo hygienického zázemí. V posledním uvedeném případě jsou poté ke shledání porušení významné ostatní aspekty vězeňských podmínek.

Spolkový ústavní soud uvedl, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že dvoufázové posouzení ukládá vnitrostátním orgánům povinnost provést vyšetření a ověření vězeňských podmínek, a to na základě vyžádání dodatečných informací v rámci případu předávané osoby. Vykonávající justiční orgány se v tomto směru musejí dotázat vystavujících justičních orgánů na informace týkající se vězeňských podmínek, kterým bude předávaná osoba vystavena. Vystavující stát přitom musí tyto informace poskytnout v určené lhůtě. Pokud nelze v přiměřeném čase skutečně a vážné riziko porušení čl. 4 Listiny základních práv EU vyloučit, musí být řízení o předání do jiného členského státu ukončeno.

Uvedené standardy plynoucí z judikatury Soudního dvora (konkrétně standardy týkající se hodnocení vězeňských podmínek a povinnost provést uvedené posouzení), jsou podle Spolkového ústavního soudu souladné s čl. 1 (1) základního zákona. Spolkový soudní dvůr proto konstatoval, že není v daném případě potřeba omezovat přednost

unijního práva na základě německého ústavního pořádku (německé ústavní identity).

V rámci samotného posouzení věci následně Spolkový ústavní soud dospěl k závěru, že stížnosti jsou důvodné, neboť ani v jedné z věcí neprovedly německé orgány dostatečné posouzení vězeňských podmínek v Rumunsku, čímž porušily čl. 4 Listiny základních práv EU.

Pokud jde první EZR, nižší soudy provedly pouze nedostatečné celkové posouzení vězeňských podmínek ve státě předání, když odkázaly jen na to, že jsou zajištěny 3 m² osobního prostoru v cele. V tomto směru Spolkový ústavní soud opakovaně připomněl, že tento aspekt je pouze jedním z mnoha, které má vzít vnitrostátní orgán v úvahu. Na základě své povinnosti provést vyšetření a posouzení okolností měl německý soud požádat rumunské orgány o doplňující informace. Podle Spolkového ústavního soudu navíc vnitrostátní orgány nesprávně své posouzení omezily pouze na vězeňské podmínky v karanténě a následně přemístění do sdílené cely, přičemž zcela opomenuly zohlednit podmínky v případě následného přesunu na jiný vězeňský režim.

V případě druhého EZR poté vnitrostátní orgány nedostatečně provedly druhý krok testu. Bylo jimi sice požádáno o dodatečné informace a záruky, pokud jde o vězeňské podmínky pro případ, že bude uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, na tuto odpověď nicméně vykonávající justiční orgány nečekaly a rozhodly o předání do Rumunska. Podle Spolkového ústavního soudu měly vnitrostátní orgány dát rumunské protistraně určitou lhůtu, do níž musí na položenou žádost odpovědět, a rozhodnutí odložit až do doby, kdy tuto odpověď obdrží. V případě, že by odpověď nebyla v poskytnuté lhůtě obdržena, mělo být rozhodnuto o nemožnosti předání do Rumunska.

Z anotovaného rozhodnutí vyplývají zejména tyto závěry – za prvé, samotné požadavky plynoucí z judikatury Soudního dvora stran posuzování, zda jako důsledek předání osoby nehrozí porušení čl. 4 Listiny základních práv EU, Spolkový ústavní soud nezpochybňuje, neboť ty podle něj odpovídají tomu, co vyžaduje německý základní zákon. Nezpochybňuje tím v obecné rovině ani samotný mechanismus přezkumu fungování EZR, jenž je založen na vzájemném uznávání a vzájemné důvěře. Ve vztahu k absolutnímu právu zakotvenému v čl. 4 Listiny základních práv EU lze přitom souhlasit s dostatečností tohoto přezkumu, zajímavá otázka nicméně může v budoucnu vyvstat v relaci k možným rizikům pro ostatní lidská práva zaručená Listinou základních práv EU. Ve vztahu k nim totiž zůstává možnost provádět přezkum značně omezena (v případě práva na spravedlivý proces musí např. dojít k zásahu do samotné podstaty (*essence*) tohoto práva [3]).

Za druhé, Spolkový ÚS správně zdůraznil potřebu provést dvoufázový test. K tomu je vhodné doplnit, že v jiných oblastech unijního práva (konkrétně při předávání žadatelů o azyl na základě nařízení Dublin III) již Soudní dvůr dovodil, že k předání osoby, které hrozí skutečné a vážné riziko nelidského či ponižujícího zacházení, nemá

dojít ani v případě, kdy systémové či celoplošné nedostatky, jež jsou zjišťovány a hodnoceny v rámci prvního kroku, chybí – např. kdy k porušení může dojít v důsledku samotného převozu dotčené osoby [4]. S ohledem na absolutní povahu a význam práva dle čl. 4 Listiny (a čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech) přitom může připadat v úvahu vztáhnout tento závěr i na předávání osob na základě EZR.

Lukáš Boháček

- [1] Listina základních práv Evropské unie.
- [2] Základní zákon Spolkové republiky Německo (*Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*).
- [3] Např. rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 7. 2018, ve věci C-216/18 PPU, LM.
- [4] Např. rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 2. 2017, ve věci C-578/16 PPU, C. K. a ostatní.

Spojené království: Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu Spojeného království ze dne 19. 2. 2021, [2021] UKSC 5 [1] K postavení soukromých řidičů vozidel pracujících pro online platformy typu Uberu jako zaměstnanců

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

V anotovaném rozhodnutí se Nejvyšší soud Spojeného království zabýval odvoláním společnosti Uber BV a jejích britských dceřných společností na straně žalované (dále jen „žalovaní“) podaném ve sporu proti skupině jednotlivců vč. pana Aslama a jiných na straně žalobců (dále „žalobci“). Dovedl, že zejména z důvodu existence vztahu podřízenosti a závislosti žalobců vůči žalovaným, kteří z pozice silnější smluvní strany určovali podmínky výkonu práce a disponovali značnou kontrolou tohoto výkonu, se žalobci nacházeli v postavení zaměstnanců, respektive pracovníků ve smyslu relevantní zákonné úpravy.

Obchodní model řady moderních digitálních platform spočívá v tom, že zprostředkovávají nebo jinak zajišťují práci pro fyzické osoby. Ačkoli tyto osoby zpravidla formálně nejsou v pracovněprávním vztahu s poskytovateli takových platform, vzniká otázka, zda ve skutečnosti nejsou jejich zaměstnanci. V posuzovaném případě se jednalo o společnost Uber, která řidičům registrovaným do její mobilní aplikace („aplikace Uber“) zprostředkovala požadavky přepravy osob od uživatelů aplikace Uber. Registrace podléhala řadě podmínek, mj. vlastnictví řidičského oprávnění, oprávnění řídit vozidla služby soukromého pronájmu [2] a sjednání zvláštního pojištění vedle pojištění odpovědnosti z provozu. Každý řidič pak musel disponovat vlastním vozidlem v odpovídajícím stavu, přičemž nesl veškeré náklady spojené s jeho provozem, a před započítáním činnosti absolvovat jakési úvodní zaučení („onboarding“) ve spol. Uber.

Ačkoli rozsah a dobu poskytování přepravních služeb přes aplikaci Uber si řidiči určovali sami, výkon činnosti podléhal řadě podmínek stanovených společností Uber. V první řadě nebyly ceny za jízdu placeny řidičům přímo od uživatelů, nýbrž vypláceny na týdenní bázi a poníženy o servisní poplatky ze strany spol. Uber (v případě žalobců 20 %). Součástí podmínek bylo i určení maximální ceny za jízdu nebo kvality poskytování služby, a to včetně sankcí. Tak v případě přesáhnutí limitu odmítnutí požadavků uživatelů nebo rušení jízd ze strany řidiče mohlo dojít k dočasnému zablokování aplikace, v případě poklesu uživatelských hodnocení pod minimální hranici byla spol. Uber dokonce oprávněna zrušit řidiči účet v aplikaci Uber. Spol. Uber byla rovněž oprávněna vyřizovat uživatelské stížnosti na chování řidiče a kvalitu jeho služeb.

Právní vztah registrovaných řidičů a spol. Uber se spravoval smlouvou o poskytování služeb, v níž se spol. Uber zavazovala poskytovat elektronické služby vč. přístupu do aplikace Uber a výslovně uváděla, že právní vztah týkající se přepravy služeb vzniká až mezi řidičem a uživatelem aplikace Uber. Otázka řešená Nejvyšším soudem se týkala toho, zda lze za daných okolností považovat řidiče Uberu za zaměstnance ve smyslu zákona o právech zaměstnanců z r. 1996 [3]. Ten za pracovníky považuje jednotlivce, který uzavřel (nebo podle této práce vykonává či vykonával) a) pracovní smlouvu (zaměstnanci), nebo b) jakoukoli smlouvu, jíž se zavazuje osobně vykonávat práci nebo poskytnout služby pro jinou osobu, jejíž postavení není z povahy této smlouvy postavením klienta nebo zákazníka ve vztahu k jakémukoli povolání nebo podnikání takového jednotlivce („pracovníci podle písm. b“). Podle Nejvyšší-

ho soudu pak podstata řešené otázky spočívala v aplikovatelnosti písm. b), konkrétně kritéria výkonu práce nebo poskytování služeb pro jinou osobu. Žalovaní totiž tvrdili, že zde docházelo k poskytování služeb ze strany žalobců toliko ve vztahu k uživatelům aplikace Uber, přičemž samotná společnost Uber fungovala pouze jako zprostředkovatel.

Nejvyšší soud se ve svém posouzení zaměřil nejprve na otázku existence zmocnění žalovaných jednat jako zástupci žalobců ve vztahu ke zprostředkování přepravních smluv. Vyšel z obecných principů anglického smluvního práva, podle nichž v případě neexistence smlouvy v písemné formě je nutno povahu právního vztahu mezi stranami dovozovat z jejich jednání s ohledem na relevantní skutkový a právní kontext. Z tohoto pohledu je dle soudu relevantní zaprvé to, že podle úpravy provozování služby vozidel soukromého pronájmu jsou oprávnění k akceptaci poptávek této ze strany zákazníků pouze provozovatelé disponující oprávněním k poskytování takové služby, v tomto případě tedy pouze žalovaní, nikoli řidiči vozidel. Již v tomto směru proto neobstojí argument, že žalovaní v případě zajišťování přepravy vystupovali pouze jakožto zprostředkovatelé, neboť existence oprávnění k poskytování této služby se vyžaduje přímo u smluvní strany. Nadto však soud neshledal odůvodněné ani samotné tvrzení existence zástupčího oprávnění žalovaných ve vztahu k žalobcům, neboť toto žalovaní dovozovali z podmínek přepravy zavazujících toliko žalované a uživatele – cestující. Z žádných dalších okolností pak podle soudu nebylo možno dovozovat existenci oprávnění žalovaných jednat jménem žalobců.

V důsledku uvedeného proto podle soudu byli žalovaní sami poskytovateli přepravní služby uživatelům, přičemž z toho plynoucím smluvním povinností zřejmě nemohli dostát jinak než buďto zaměstnáváním pracovníků, nebo využitím subdodavatelů. Již tento fakt výrazně indikoval závěr, že žalobci s žalovanými uzavírali (byť i v každém jednotlivém případě konkrétní jízdy uživatele) smlouvu, v níž se zavazovali zajišťovat přepravu v rámci soukromého pronájmu vozidel koncovým zákazníkům. Soud nicméně považoval za vhodné blíže vypořádat argument žalovaných, že otázka postavení žalobců coby zaměstnanců musí být primárně zodpovězena s ohledem na existující smluvní ujednání stran.

Zde Nejvyšší soud vycházel z rozsudku téhož soudu ve věci *Autoclenz Ltd proti Belcher*, [2011] UKSC 41, který podle žalovaných stanovil princip, podle něž v případě kvalifikace určitých smluvních ujednání pod zákonný pojem může soud ignorovat znění písemného ujednání dohody, pokud se prokáže, že takové ujednání odporuje skutečnému záměru („skutečné dohodě“) stran. Nejvyšší soud ovšem konstatoval, že otázkou v případě *Autoclenz* nebyla interpretace smluvního ujednání, nýbrž zákonných ustanovení. Ratio rozhodnutí v této věci pak podle soudu zní tak, že otázku, zda osoba spadá do kategorie *pracovníka* ve smyslu zákonných ustanovení je ve světle principů ochrany slabší smluvní strany třeba zodpovědět nezávisle na tom, co bylo smluvně ujednáno. Jde tudíž o otázku zákonné interpreta-

ce, která v současné době podléhá především metodě teleologické. Účelem ustanovení dotčených v tomto případě je pak již zmiňovaná ochrana slabší smluvní strany, což zároveň brání zaměstnavatelům sjednat podmínky vybočující z mezí takové ochrany. Taková ochrana přitom dopadá i na „pracovníky podle písm. b)“ – viz výše. V posuzovaném případě proto podle soudu bylo nutno otázku postavení žalobců zodpovědět nikoli primárně podle ujednání smlouvy, nýbrž podle všech relevantních okolností. Slabší postavení strany vyžadující zákonnou ochranu se přitom projevuje zejm. ve vztahu závislosti a podřízenosti pracovníků, který je odvislý primárně od rozsahu kontroly pracovní činnosti vykonávané zaměstnavatelem.

V posuzované věci pak Nejvyšší soud shledal pět hlavních aspektů určujících postavení žalovaných jako zaměstnavatelů. Zaprvé a zejména byli žalobci vázáni podmínkami kalkulace cen za jízdu (stanovení maximální možné ceny), což nepřímo vedlo i k určení odměny žalobců vyplácené žalovanými. Za další byly žalovanými jednostranně, bez možnosti ovlivnění ze strany žalobců, určovány podmínky poskytování služby uživatelům. Za třetí byli žalobci omezeni ve své volbě rozsahu výkonu práce. Neboť i když si v obecné rovině mohli tento rozsah a čas výkonu práce určovat sami, po přihlášení do aplikace Uber byli vázáni pravidly maximálního možného počtu odmítnutí požadavků uživatelů, resp. zrušení jízdy. To Nejvyšší soud považoval za významný projev kontroly ze strany žalovaných. Tato kontrola byla, za čtvrté, vykonávána i ve vztahu ke způsobu poskytování služeb, a to zejména prostřednictvím stanovení požadavků na stav vozidel, řešení stížností uživatelů, ale i metodou hodnocení uživatelů, které mohlo vést až k možnosti zcela zrušit žalovaným účet. Konečně pátým faktorem bylo omezení přímé komunikace mezi žalobci a uživateli, kdy součástí podmínek byl mimo jiné zákaz jakékoli jiné komunikace řidičů s uživateli než za účelem uskutečnění objednané jízdy.

Uvedené aspekty podle soudu odůvodňovaly závěr o existenci vztahu podřízenosti a závislosti mezi žalobci a žalovanými, kdy žalobci neměli možnost ovlivnit svoji ekonomickou pozici realizací svých profesních nebo podnikatelských dovedností, čili jinak než prostřednictvím výkonu činnosti podřízené pravidlům stanoveným žalovanými. Proto je bylo nutno považovat za pracovníky podle písm. b). Z uvedených důvodů proto Nejvyšší soud odvolání jednomyslně zamítl, když se k rozsudku Lorda Leggatta připojili všichni ostatní členové šestičlenného senátu.

Jan Strya

[1] Uber BV and others (Appellants) v Aslam and others (Respondents).

[2] Vozidlo soukromého pronájmu (*private hire vehicle*) je přepravní služba odlišná od taxislužby. Jedná se obvykle o vícemístné vozidlo (až 8 míst) obsluhované řidičem, které je nutno předem rezervovat pro přepravu zpravidla skupiny osob. Podle zákona o vozidlech soukromého pronájmu z r. 1998 lze tuto službu využít na základě předem učiněné objednávky u oprávněného provozovatele takové

služby.

[3] Konkrétně § 230 (3) tohoto zákona (Employment Rights Act 1996). V této souvislosti nutno podotknout, že anglická úprava pracovního práva není kodifikovaná a jednotlivá práva zaměstnanců upravují zvláštní zákony.

Těmito právy jsou zejména právo na minimální mzdu (National Minimum Wage Act 1998), práva na dovolenou a dobu odpočinku (Working Time Regulations 1998) a další práva plynoucí z již zmiňovaného zákona o právech zaměstnanců.

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Zdroj

Rozsudek ze dne 25. 3. 2021 ve věcech 40324/16 a 12623/17, Bivolaru a Moldovan proti Francii

Podmínky pro použití domněnky rovnocenné ochrany v rámci sporů týkajících se výkonu evropského zatýkacího rozkazu

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Senát páté sekce Evropského soudu pro lidská práva se ve svém rozsudku ze dne 25. 3. 2021 ve věcech 40324/16 a 12623/17, Bivolaru a Moldovan proti Francii, zabýval otázkou podmínek pro použití domněnky rovnocenné ochrany v rámci sporů spojených s výkonem evropského zatýkacího rozkazu. Soud rozhodnul, že v případě pana Moldovana došlo k porušení čl. 3 Úmluvy z důvodu, že vykonávající justiční orgány ze získaných informací v rámci svého prostoru pro uvážení nevyvodily náležité závěry, přestože tyto informace poskytl dostatečně silný skutkový základ pro odmítnutí výkonu EZR. Na druhé straně v případě pana Bivolaru nebyl k dispozici dostatečně silný skutkový základ, který by vedl k závěru o existenci skutečného rizika porušení čl. 3 Úmluvy a pro odmítnutí výkonu EZR. Proto v případě pana Bivolaru k porušení čl. 3 Úmluvy nedošlo.

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“) se v projednávané věci zabýval stížnostmi dvou rumunských státních příslušníků – pana Moldovana a pana Bivolaru. V prvním případě týkajícím se pana Moldovana byl uvedený osobě v červnu 2015 uložen trest odnětí svobody pro trestné činy obchodování s lidmi, které spáchal v roce 2010 v Rumunsku a ve Francii. Pan Moldovan se po skončení řízení vrátil do Francie. Dne 29. 4. 2016 vydaly rumunské orgány na pana Moldovana evropský zatýkací rozkaz (dále jako „EZR“) za účelem výkonu výše uvedeného trestu. V červnu 2016 byl stěžovatel zatčen a EZR mu byl doručen. Pan Moldovan při této příležitosti uvedl, že se svým předáním rumunským orgánům nesouhlasí. Tvrdil, že k jeho předání nemůže dojít, dokud vyšetřovací senát odvolacího soudu v Riomu nepožádá o dodatečné informace o podmínkách jeho uvěznění v Rumunsku. Uvedený senát následně požádal rumunské orgány o informace, které měly za cíl posoudit, zda existuje skutečné riziko nelidského nebo ponižujícího zacházení. Vyšetřovací senát po přijetí jednotlivých informací rozhodl, že neexistuje žádná překážka, která by bránila předání pana Moldovana.

Pan Moldovan posléze podal i dovolání, které bylo dne 10. 8. 2016 odmítnuto. Dne 26. srpna byl EZR vykonán předáním pana Moldovana rumunským orgánům.

Druhý případ se týká pana Bivolaru, proti kterému bylo v roce 2004 vedeno trestní řízení v Rumunsku. V roce 2005 odcestoval do Švédska, kde požádal o politický azyl, načež mu jako uprchlíkovi bylo v lednu 2006 uděleno povolení k trvalému pobytu. V červnu 2013 ho rumunský Nejvyšší soud odsoudil *in absentia* k trestu odnětí svobody na dobu šesti let z důvodu, že udržoval sexuální vztahy s nezletilou osobou. Dne 17. 6. 2013 vydal rumunský okresní soud v Sibiu EZR za účelem výkonu uvedeného trestu. V únoru 2016 byl pan Bivolaru zatčen v Paříži, když cestoval s pomocí falešných bulharských dokladů. V řízení před vyšetřovacím senátem odvolacího soudu v Paříži napadl výkon EZR. Tvrdil, že z důvodu, že mu ve Švédsku bylo přiznáno postavení uprchlíka, a z důvodu, že k jeho odsouzení v Rumunsku došlo z politických a náboženských důvodů, je vystaven riziku nelidského a ponižujícího zacházení, což podle něj představovalo absolutní překážku k jeho předání. Vyšetřovací senát nařídil další šetření – švédské orgány poskytly podrobnější informace, ve kterých mimo jiné upřesnily, že nezapočaly řízení vedoucí k odnětí postavení pana Bivolaru jako uprchlíka. Dne 8. 6. 2016 vyšetřovací senát nařídil předání pana Bivolaru rumunským soudním orgánům, přičemž uvedl, že rumunské orgány požádaly o předání stěžovatele za účelem výkonu trestu za běžný trestný čin a to, že by stěžovatel byl odsouzen z důvodu jeho politických názorů, se nepotvrdilo. Rovněž uvedl, že mu nepřínáleží určit, zda stěžovatel čelí skutečnému riziku nelidského nebo ponižujícího zacházení ve vztahu k podmínkám jeho uvěznění v Rumunsku. Proti tomuto rozsudku podal pan Bivolaru dovolání. Kasační soud ho dne 12. 7. 2016 zamítl a rozhodl, že skutečnost, že mu bylo ve Švédsku přiznáno postavení uprchlíka, nevylučuje výkon EZR. Dne 22. 7. 2016 byl pan Bivolaru na základě EZR převezen do Rumunska, kde byl následně umístěn do vězení.

Stěžovatelé s odkazem na čl. 3 Úmluvy před Sudem namítali, že jejich předáním rumunským orgánům na základě EZR byli vystaveni riziku zacházení v rozporu s Úmluvou. Soud úvodem připomněl obecné principy, podle kterých jsou smluvní státy při uplatňování mezinárodního práva i nadále vázány závazky, které přijaly při přistoupení k Úmluvě. Opatření přijatá při plnění mezinárodněprávních závazků se považují za ospravedlnitelná, pakliže dotyčná organizace poskytuje základním právům alespoň stejnou nebo srovnatelnou úroveň ochrany, jakou zaručuje Úmluva. Pokud by se mělo za to, že organizace poskytuje rovnocennou ochranu, předpokládá se, že se stát neodchýlí od požadavků Úmluvy, pokud pouze plnil právní povinnosti vyplývající z jeho členství v dané organizaci.

Soud proto musel v obou případech ověřit, zda byly splněny podmínky pro uplatnění domněnky rovnocenné ochrany, a v případě, že tomu tak bylo, posoudit, zda v jednotlivých případech existovala hrozba, že by ochrana práv zaručených Úmluvou byla vykonáním EZR zjevně nedostatečná. V případě, že by uzavřel, že podmínky pro použití domněnky rovnocenné ochrany nejsou splněny, musel by Soud přistoupit k posouzení, zda by výkonem EZR existovalo skutečné a individualizované riziko zásahu do práv chráněných Úmluvou.

Soud nejprve posuzoval případ pana Moldovana. Pokud jde o první podmínku uplatnění domněnky rovnocenné ochrany, a sice neexistenci prostoru pro uvážení ze strany vnitrostátních orgánů, Soud poznamenal, že právní povinnost justičního orgánu vykonávajícího EZR vyplývala z příslušných ustanovení rámcového rozhodnutí o EZR [1], jak jej vykládá Soudní dvůr Evropské unie (dále pouze jako „Soudní dvůr“) od svého rozsudku ve věci *Aranyosi a Căldăraru* [2]. Ze stávající judikatury Soudního dvora bylo vykonávajícímu justičnímu orgánu za výjimečných okolností umožněno odchýlit se od zásad vzájemné důvěry a vzájemného uznávání mezi členskými státy odmítnutím výkonu EZR. Při rozhodování o napadení výkonu EZR žalobcem z důvodu, že by byl vystaven riziku uvěznění za podmínek v rozporu s čl. 4 Listiny základních práv EU, byl vykonávající justiční orgán povinen posoudit existenci systémových nedostatků ve vystavujícím členském státě, které uváděl stěžovatel, a poté případně provést konkrétní a podrobné posouzení individuálního rizika nelidského a ponižujícího zacházení, kterému by stěžovatel čelil v případě jeho předání.

Soud poukázal na konvergenci mezi požadavky stanovenými Soudním dvorem a požadavky vyplývajícími z jeho vlastní judikatury ve vztahu ke stanovení skutečného a individuálního rizika. Z nich vyplývá, že vyšetřovací senát by měl odmítnout výkon EZR, pokud by byly prokázány podstatné důvody domnívat se, že v případě předání stěžovatele by skutečně ve vztahu k podmínkám jeho uvěznění čelil riziku nelidského a ponižujícího zacházení. Tato diskreční pravomoc soudního orgánu posoudit jednotlivé okolnosti a právní důsledky, které z nich vyplývají, však musela být vykonávána v rámci, který byl striktně vymezený judikaturou Soudního dvora a za účelem zajištění výkonu právní povinnosti plně v souladu s právem Ev-

ropské unie, konkrétně s čl. 4 Listiny základních práv, který zaručoval rovnocennou ochranu jako čl. 3 Úmluvy. Za těchto okolností podle Soudu nebylo možné uzavřít, že by vykonávající justiční orgán měl autonomní prostor pro uvážení při rozhodování, zda dojde k výkonu evropského zatýkácího rozkazu či nikoli. Nevedlo to proto ani k závěru, že by se neměla použít domněnka rovnocenné ochrany.

Pokud jde o druhou podmínku, konkrétně využití plného potenciálu mechanismu dohledu stanoveného právem EU, Soud poznamenal, že ve světle výkladu judikatury Soudního dvora nevznikly žádné závažné problémy v souvislosti s rámcovým rozhodnutím a jeho slučitelností se základními právy, které by mohly vést k závěru, že Soudní dvůr by měl rozhodnout o předběžné otázce. Druhou podmínku pro použití domněnky rovnocenné ochrany Soud proto považoval za splněnou a s ohledem na výše uvedené rozhodl, že v projednávané věci je domněnka rovnocenné ochrany použitelná.

Soud proto musel následně ověřit, zda ochrana práv zaručených Úmluvou byla v projednávaném případě zjevně nedostatečná, což by vedlo k vyvrácení uvedené domněnky. Pokud by tomu tak bylo, byl by zájem mezinárodní spolupráce převážen dodržováním Úmluvy jako „ústavního nástroje evropského veřejného pořádku“ v oblasti lidských práv. Za tímto účelem Soud posuzoval, zda existoval dostatečně silný skutkový základ vyžadující od vykonávajícího justičního orgánu, aby rozhodl, že výkon EZR by pro stěžovatele znamenal skutečné a individuální riziko, že bude vystaven zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy z důvodu podmínek uvěznění v Rumunsku.

Soud na úvod poznamenal, že v řízení před vnitrostátními soudy stěžovatel předložil důkazy o systémových i obecných nedostacích ve věznicích vystavujícího státu. Poukázal na nedostatky v rumunském vězeňském systému, a to zejména ve věznici Gherla, kam měly rumunské orgány v úmyslu stěžovatele umístit. Soud rovněž vzal na vědomí opatření přijatá vnitrostátním soudním orgánem, který si vyžádal další informace od rumunských orgánů. Na základě uvedených informací dospěl vykonávající justiční orgán k názoru, že výkon EZR nebude v případě žalobce představovat riziko porušení čl. 3 Úmluvy. Soud byl ovšem odlišného názoru, když uvedl, že existoval dostatečný faktický základ pro závěr, že takové riziko bylo přítomné.

Soud měl zaprvé za to, že informace poskytnuté vystavujícím státem nebyly dostatečně posouzeny v kontextu judikatury Soudu, zejména pokud jde o situaci ve věznici Gherla, kde měl být uvězněn stěžovatel. Soud zopakoval, že podle jeho judikatury jsou pro účely čl. 3 Úmluvy v cele pro více vězňů použitelným minimálním standardem rozměry 3 m² podlahové plochy na jednoho vězně. Informace, které měl vykonávající justiční orgán k dispozici o osobním prostoru přiděleném stěžovateli, vedly podle Soudu k silné domněnce o porušení čl. 3 Úmluvy. Zadržité, záruky poskytnuté rumunskými orgány týkající se dalších aspektů podmínek uvěznění ve věznici Gherla, které údajně měly vyvrátit existenci skutečného rizika porušení

čl. 3 Úmluvy, byly popsány stereotypním způsobem a nebyly zahrnuty do hodnocení rizika vykonávajícím justičním orgánem. Zatřetí, i když rumunské orgány nevyloučily možnost, že by stěžovatel mohl být uvězněn i v jiném vězení než ve věznici Gherla, opatření přijatá vykonávajícím justičním orgánem ve formě doporučení, aby byl stěžovatel uvězněn ve vězení, které poskytuje stejné, ne-li lepší podmínky, byla nedostatečná pro ochranu stěžovatele před skutečným rizikem nelidského a ponižujícího zacházení.

V důsledku toho Soud rozhodl, že zde existoval dostatečně silný skutkový základ pro to, aby vykonávající justiční orgán mohl stanovit existenci skutečného rizika, že stěžovatel bude vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení z důvodu vězeňských podmínek v Rumunsku. Soud z toho vyvodil, že za konkrétních okolností projednávané věci byla ochrana základních práv zjevně nedostatečná, což způsobilo, že domněnka rovnocenné ochrany byla vyvrácena. Soud proto uzavřel, že k porušení čl. 3 Úmluvy došlo.

Soud následně posuzoval stížnost pana Bivolaru, která obsahovala dva aspekty: 1) důsledky jeho postavení jako uprchlíka a 2) podmínky uvěznění v Rumunsku.

Pokud jde o uplatnění domněnky rovnocenné ochrany, Soud uvedl, že Kasační soud zamítl žádost stěžovatele na předložení předběžné otázky Soudnímu dvoru. Uvedená otázka se měla týkat důsledků pro výkon EZR ve vztahu k přiznání postavení uprchlíka členským státem Evropské unie státnímu příslušníkovi třetího státu, který se následně také stal členským státem Evropské unie. Jednalo se o skutečnou a vážnou otázku ochrany základních práv právem EU a její vztah k ochraně poskytované Ženevskou úmluvou [3], a zároveň o otázku, kterou Soudní dvůr nikdy předtím neposuzoval. Soud měl za to, že z důvodu rozhodnutí nepředložit věc Soudnímu dvoru rozhodl Kasační soud bez toho, aby využil plný potenciál příslušného mezinárodního mechanismu dohledu nad ochranou základních práv. S ohledem na toto rozhodnutí a na závažnost uvedených otázek se domněnka rovnocenné ochrany nepoužila.

Soud tedy měl přezkoumat způsob, jakým se vykonávající justiční orgán snažil ověřit, zda existuje skutečné riziko, že by stěžovatel byl v případě výkonu EZR vystaven pronásledování z důvodu svého politického a náboženského přesvědčení. Soud musel stanovit, zda existoval dostatečně silný skutkový základ vyžadující od vykonávajícího soudního orgánu, aby rozhodl, že výkon EZR by pro stěžovatele znamenal skutečné a individuální riziko, že bude vystaven zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy, a z tohoto důvodu by odmítl i výkon EZR.

Soud nejprve poznamenal, že stěžovatel se v rámci vnitrostátního řízení ve snaze prokázat existenci skutečného rizika nelidského a ponižujícího zacházení opíral především o své postavení uprchlíka podle Ženevské úmluvy a o zákaz vyhoštění a navrácení ve smyslu čl. 33 uvedené úmluvy. Soud uvedl, že rámcové rozhodnutí o EZR neob-

sahovalo jako důvod pro nevykonání EZR to, aby osoba, jejíž předání se požadovalo, měla postavení uprchlíka. Soud poukázal na to, že švédské orgány při posuzování postavení stěžovatele zjevně zastávaly názor, že v té době existovaly dostatečné důkazy o hrozbě jeho pronásledování v zemi jeho původu. Při provádění přezkumu měl vykonávající justiční orgán za to, že uvedené postavení je faktorem, který musí zohlednit. Vyšetřovací senát po výměně informací o postavení stěžovatele jako uprchlíka zjistil, že švédské orgány toto postavení navrhuji zachovat. Nezkoumaly však, zda riziko pronásledování v zemi jeho původu i deset let po udělení tohoto postavení přetrvává. Z dostupných informací pro Soud nevyplývalo, že by stěžovatel v případě jeho předání do Rumunska i nadále čelil riziku pronásledování z náboženských důvodů. Podle Soudu vykonávající justiční orgány navíc ověřily, že žádost o výkon EZR nesledovala ani diskriminační účel týkající se jeho politických názorů. Soud proto měl za to, že vykonávající justiční orgán neměl po důkladném prozkoumání individuální situace stěžovatele vytvořen dostatečný skutkový základ k tomu, aby stanovil, že zde existuje skutečné riziko porušení čl. 3 Úmluvy, a aby odmítl výkon EZR.

Pokud jde o otázku vězeňských podmínek, Soud poznamenal, že v řízení před vnitrostátními soudy stěžovatel poukazoval pouze obecně na zacházení s politickými opo- nenty v Rumunsku, ale nikoli na podmínky v rumunských věznicích. Soud proto měl za to, že stěžovatelův popis podmínek v rumunských věznicích na podporu jeho žádosti o nevykonání EZR nebyl natolik podrobný ani odůvodněný, aby představoval důkaz skutečného rizika zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy v případě jeho předání rumunským orgánům. Soud rovněž uvedl, že s ohledem na roli Kasačního soudu bylo účelové, aby se až teprve před tímto soudem stěžovatel dovolával rozsudku *Aranyosi a Căldăraru* ve snaze prokázat existenci údajných strukturálních nedostatků. Podle názoru Soudu neexistovala povinnost vykonávajícího justičního orgánu požadovat od rumunských orgánů další informace o budoucím místě uvěznění stěžovatele, vězeňských podmínkách a režimu za účelem zjištění existence skutečného rizika, že bude kvůli nelidským podmínkám vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení.

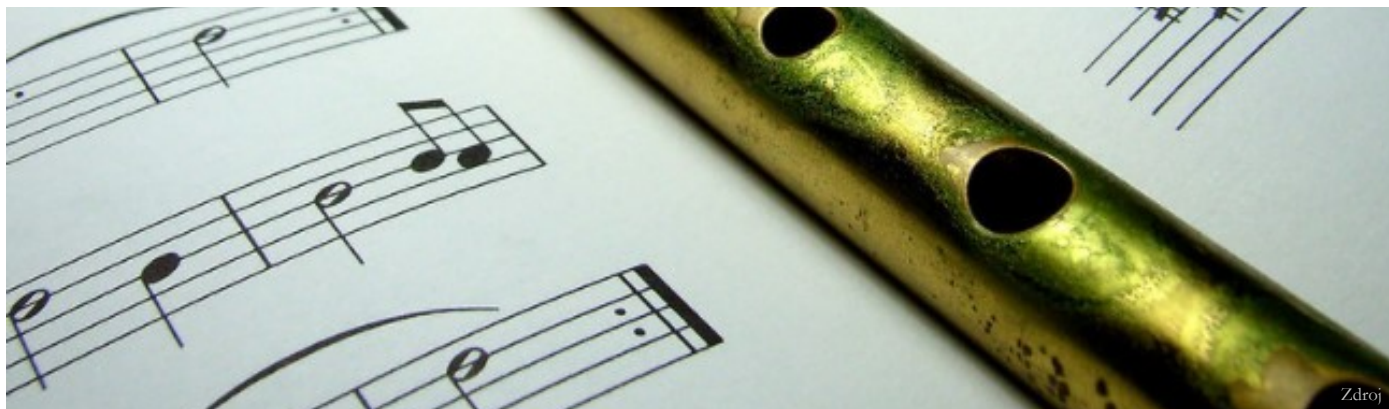
Za těchto okolností měl Soud za to, že pro vykonávající justiční orgán zde neexistoval dostatečný skutkový základ pro závěr o existenci skutečného rizika porušení čl. 3 Úmluvy a pro odmítnutí výkonu EZR. Výkonem EZR tedy nedošlo k porušení čl. 3 Úmluvy.

Ladislav Kováč

[1] Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy 2002/584/SVV.

[2] Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. dubna 2016 ve spojených věcech C-404/15 a C-659/15 PPU, *Aranyosi a Căldăraru*.

[3] Úmluva ze dne 28. července 1951 o právním postavení uprchlíků.

Rozsudek ze dne 16. 2. 2021 ve věci č. 23922/19, Gawlik proti Lichtenštejnsku

Svoboda projevu tzv. whistleblowerů, jehož trestní oznámení o vykonávání eutanazie v nemocnici se ukázalo jako neopodstatněné

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Senát druhé sekce Evropského soudu pro lidská práva ve svém rozsudku ze dne 16. 2. 2021 ve věci č. 23922/19, Gawlik proti Lichtenštejnsku, rozhodnul, že vnitrostátní soudy dosáhly spravedlivé rovnováhy mezi potřebou chránit pověst zaměstnavatele i zaměstnance obviněného z vykonání eutanazie na straně jedné a potřebou chránit svobodu projevu tzv. whistleblowerů, který má podezření, že dochází k páčání trestné činnosti na straně druhé, a proto nedošlo k porušení čl. 10 Úmluvy.

Stěžovatel, pan Gawlik, byl od 1. 6. 2013 zástupcem vedoucího lékaře interního oddělení státní nemocnice Lichtenštejnska. V uvedeném období se obeznámil s informacemi z elektronické lékařské dokumentace, které poukazyvaly na smrt čtyř pacientů po podání morfinu doktorem H., který byl vedoucím lékařem interního oddělení. Stěžovatel dospěl k závěru, že se jednalo o eutanazii, a proto dne 11. 9. 2014 podal trestní oznámení. Policie zahájila vyšetřování, přičemž si vyžádala lékařskou dokumentaci dotčených pacientů. V době událostí byl v nemocnici zaveden interní mechanismus nahlásování nesrovnalostí prostřednictvím orgánu, kterému bylo možné podat anonymní stížnost. I když to byl původně právě doktor H., který zpracovával dané stížnosti, od léta 2014 to byla skupina tří osob, jejímž členem doktor H. již nebyl. Stěžovatel nicméně uvedený orgán nekontaktoval. Nemocnice následně uskutečnila interní posouzení a zprávy, které byly v této souvislosti vypracovány, potvrdily, že ze strany doktora H. k pochybení nedošlo. Uvedené skutečnosti byly později potvrzeny i dalšími externími lékařskými zprávami. Dne 26. 9. 2014 byl stěžovatel odvolán ze své funkce a následně, dne 17. 10. 2014, s ním byl s okamžitou platností ukončen i pracovní poměr. Vyšetřování, které se vůči doktoru H. v této souvislosti vedlo, bylo v prosinci 2014 zastaveno.

Stěžovatel následně proti nemocnici podal žalobu na náhradu škody ve výši 600 000 švýcarských franků (CHF), což představovalo náhradu za ztrátu příjmu a další majetkovou i nemajetkovou újmu. V roce 2017 byla tato žaloba zamítnuta – prvostupňový soud rozhodl, že od nemocnice již nelze očekávat, že vzhledem k nedostatečnému ověření

podezření z eutanazie a následného kontaktování externích orgánů bude zaměstnávat stěžovatele v dobré víře. Tento rozsudek byl však odvolacím soudem zrušen, přičemž stěžovateli přiznal 125 000 CHF. V roce 2018 však Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu z důvodu, že stěžovatel neověřil závažná a neodůvodněná tvrzení před jejich oznámením třetí straně. Uvedené jednání způsobilo, že došlo k narušení důvěry mezi ním a jeho zaměstnavatelem, což odůvodnilo i okamžité skončení pracovního poměru. Stěžovatel podal posléze i ústavní stížnost, přičemž poukazoval na svobodu projevu chráněnou čl. 10 Úmluvy. I přestože Ústavní soud připustil, že se stěžovatel považoval za tzv. whistleblowerů, měl za to, že svá podezření před jejich zveřejněním dostatečně neproověřil, a proto jeho stížnost zamítl.

Stěžovatel s odvoláním se na čl. 10 Úmluvy před Soudem namítal, že jeho okamžité propuštění z důvodu, že podal trestní oznámení, zasáhlo do jeho práva na svobodu projevu. Soud v projednávaném případě nejprve posuzoval, zda došlo k zásahu do práva a zda uvedený zásah byl stanoven zákonem a sledoval legitimní cíl. Úvodem proto poznamenal, že stěžovatel byl propuštěn z pozice lékaře státní nemocnice Lichtenštejnska, která byla veřejnoprávní nadací, a že jeho pracovní poměr se řídil soukromým právem. Soud v tomto ohledu uvedl, že v případě společnosti, které jsou vlastněny nebo kontrolovány státem, se čl. 10 Úmluvy použije nejen na pracovní právní vztahy upravené právními předpisy veřejného práva, ale rovněž i soukromoprávními předpisy. Za těchto okolností představovalo namítané opatření zásah státního orgánu do práva stěžovatele na svobodu projevu zaručeného čl. 10 Úmluvy. Uvedený zásah byl rovněž stanoven zákonem a sledoval legitimní cíl. Sloužil jak k ochraně obchodní pověsti a zájmů zaměstnavatele, tak i dobré pověsti doktora H., který byl obviněním stěžovatele dotčen.

Soud následně zkoumal, zda uvedený zásah byl nezbytný v demokratické společnosti. Úvodem poznamenal, že oznámení protizákonného jednání na pracovišti by za určitých okolností mělo požívat ochrany podle čl. 10 Úmluvy, a to zejména v případě, že zaměstnanec je jedinou osobou, která si je této skutečnosti vědoma. Na druhé straně Soud uznal i to, že zaměstnanci mají vůči zaměstnavateli povin-

nost, aby jednali s loajalitou, rezervovaně a diskrétně. Proto v rámci posouzení přiměřenosti zásahu do práva zaměstnance na svobodu projevu Soud poukázal na šest kritérií, která vyplývají z předchozí judikatury, a s odkazem na uvedená kritéria hodnotil i projednávaný případ.

První kritérium se týká veřejného zájmu ohledně zveřejněných informací. Soud uznal, že existoval značný veřejný zájem na tom, aby léčba ve veřejné nemocnici byla vykonávána *lege artis*. Informace oznámené stěžovatelem se v projednávaném případě týkaly podezření ze spáchání závažných trestných činů a rizika jejich opakování. Podle Soudu se tak jednalo o informace, které vzbuzují značný zájem veřejnosti.

Druhé kritérium se týkalo pravosti a věrohodnosti zveřejněných informací. Soud v tomto ohledu poukázal zejména na to, že jak Ústavní, tak i Nejvyšší soud dospěly na základě expertních lékařských zpráv k závěru, že podezření stěžovatele byla zjevně neopodstatněná. Soud zdůraznil, že na informace, které zveřejnil tzv. *whistleblower*, by se za určitých okolností mohl vztahovat čl. 10 Úmluvy i v případě, že by se u nich následně ukázalo, že jsou nesprávné nebo u nich správnost nelze prokázat. Od osoby, která podala trestní oznámení v dobré víře, nelze podle Soudu rozumně očekávat, že může předvídat, zda vyšetřování povede k obžalobě, nebo bude zastaveno. Za těchto okolností je však dotyčná osoba povinna ověřit přesnost a spolehlivost informací.

V projednávané věci stěžovatel založil svá tvrzení o eutanazii pouze na informacích dostupných v elektronických lékařských záznamech, o kterých jako lékař musel vědět, že neobsahují úplné informace o zdravotním stavu pacientů. Stěžovatel nenahlédl do lékařské dokumentace v papírové podobě, která obsahovala v tomto ohledu komplexní informace. Pokud by tak podle vnitrostátních soudů učinil, okamžitě by zjistil, že jeho podezření byla zjevně neopodstatněná. Soud sice uznal, že stěžovatel došel na základě informací v elektronických lékařských záznamech k závěru, že musí okamžitě jednat za účelem zastavení podezřelého postupu. Jako zástupce hlavního lékaře však mohl kdykoli nahlédnout do spisů v papírové podobě – podle Soudu by uvedené ověření nebylo časově náročné. S ohledem na závažnost obvinění z eutanazie Soud přisvědčil závěrům vnitrostátních soudů, podle nichž byl stěžovatel povinen provést takové ověření, ale neučinil tak. Podle Soudu tak v rámci dostupných možností pečlivě neověřil přesnost a spolehlivost zveřejněných informací.

Třetím kritériem posuzovaným Soudem byla újma, kterou stěžovatel způsobil zaměstnavateli. Soud uznal, že tvrzení o aktivní eutanazii ve státní nemocnici poškodilo obchodní pověst a zájmy zaměstnavatele a důvěru veřejnosti v poskytování lékařských služeb v jediné veřejné nemocnici v Lichtenštejnsku. Újmu utrpěl také doktor H., u kterého došlo k zásahu do jeho osobní a profesní pověsti. Soud

uznal, že stěžovatel svá tvrzení nezveřejňoval, ale podal trestní oznámení, které podléhalo povinnosti zachovávat mlčenlivost. Po započetí vyšetřování se ovšem uvedená situace stala známou širší veřejnosti a byla opakovaně diskutována v celostátních médiích. Vzhledem k tomu, že stěžovatel opodstatněnost svých tvrzení před jejich zveřejněním dostatečně neověřil, nemohl veřejný zájem na získání těchto informací převýšit zájem zaměstnavatele a doktora H. na ochraně jejich dobré pověsti.

Čtvrtým kritériem byla existence alternativních způsobů oznámení podezření stěžovatele. Soud uznal, že od stěžovatele nebylo možno očekávat, že se obrátí na doktora H., který byl jeho přímým nadřízeným. Ani v případě interního systému anonymního nahlásování nebylo zcela zřejmé, že uvedené skutečnosti by nebyly zpracovávány samotným doktorem H. Stěžovatel tak mohl oprávněně vycházet z předpokladu, že ani tímto způsobem nelze dosáhnout nápravy. Soud ponechal otevřenou otázku, zda byl stěžovatel před podáním trestního oznámení povinen vznést svá podezření i jiným způsobem. Trestné činy, o nichž měl stěžovatel podezření, že je páchá jeho přímý nadřízený, byly závažné a existovala možnost, že by mohl být sám odpovědný v případě neoznámení takových trestných činů.

Poslední dvě kritéria se týkala motivů stěžovatele pro zveřejnění a závažnosti jemu uložené sankce. Soud uznal, že stěžovatel nejednal z osobních důvodů a neměl důvod pochybovat o tom, že stěžovatel jednal ve víře, že informace byly pravdivé a že bylo ve veřejném zájmu je zveřejnit. Soud rovněž uznal, že okamžité propuštění stěžovatele představovalo nejzávažnější možnou sankci podle pracovního práva. Mělo negativní dopad na jeho profesionální kariéru a vedlo k tomu, že stěžovatel a jeho rodina museli opustit Lichtenštejnsko. S přihlédnutím k medializaci musela mít sankce rovněž odrazující účinek pro ostatní zaměstnance v zdravotnictví – alespoň pokud se jedná o přímé zveřejnění podezření a nesrovnalostí externím orgánům.

Soud s ohledem na výše uvedené závěry rozhodl, že zásah do práva stěžovatele na svobodu projevu byl přiměřený sledovanému legitimnímu cíli, a tedy i nezbytný v demokratické společnosti. Soud sice uznal, že stěžovatel nejednal z nesprávných důvodů, podezření ze spáchání závažných trestných činů však externím orgánům vznesl bez toho, aby si ověřil, že informace, které oznamuje, jsou přesné a spolehlivé. Podle Soudu tak vnitrostátní soudy poskytly dostatečné důvody pro závěr, že okamžité propuštění stěžovatele bylo oprávněné. Podle Soudu tak spravedlivě vyvážily potřebu chránit pověst zaměstnavatele a jeho zaměstnance na straně jedné a potřebu chránit svobodu projevu stěžovatele na straně druhé. K porušení čl. 10 Úmluvy proto nedošlo.

Ladislav Kováč

Rozsudek ze dne 19. 1. 2021 ve věci č. 14065/15, Lăcătuș proti Švýcarsku Trestní sankce uložená za porušení obecného zákazu žebrání na veřejnosti

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Senát třetí sekce Evropského soudu pro lidská práva ve svém rozsudku ze dne 19. 1. 2021 ve věci č. 14065/15, Lăcătuș proti Švýcarsku, rozhodnul, že trest uložený stěžovatelce za žebrání na veřejnosti zasáhl její lidskou důstojnost a rovněž samotnou podstatu práv chráněných čl. 8 Úmluvy. Stát zavedením obecného zákazu žebrání překročil svůj prostor pro uvážení, a došlo tak k porušení čl. 8 Úmluvy.

Stěžovatelkou v předmětném případě je paní Lăcătuș, rumunská státní příslušnice, která v průběhu roku 2011 začala žebrat v Ženevě, jelikož si nemohla najít práci. Dne 22. 7. 2011 jí byl uložen peněžité trest ve výši 100 CHF (přibližně 93 EUR) podle čl. 11A ženevského trestního zákona, který zakazuje žebrání na veřejnosti. Během následujících dvou let jí bylo uloženo dalších osm takových sankcí – pokaždé se jednalo o částku 100 CHF. Stěžovatelka byla během této doby také dvakrát zatčena a v obou případech jí byla na tři hodiny omezena osobní svoboda. Každou z uvedených sankcí bylo možné nahradit v případě nezaplacení trestem odnětí svobody na dobu jednoho dne. Stěžovatelka se proti nařízeným trestům odvolala. Dne 14. 1. 2014 byla soudem v kantonu Ženeva odsouzena za žebrání a byl jí uložen peněžité trest ve výši 500 CHF, který bylo v případě nezaplacení možné nahradit trestem odnětí svobody na dobu pěti dnů. Stěžovatelka se odvolala a poukazovala na zásah do její svobody na komunikaci chráněnou švýcarskou ústavou a čl. 10 Úmluvy, stejně jako na porušení zákazu nepřímé diskriminace. Její odvolání bylo ovšem zamítnuto. Stěžovatelka se posléze obrátila i na Federální soud, přičemž uváděla v podstatě stejná tvrzení jako před soudem odvolacím. I uvedený opravný prostředek však byl zamítnut, a proto stěžovatelka, vzhledem k nezaplacení peněžitého trestu, nastoupila od 24. do 28. 3. 2015 k výkonu trestu odnětí svobody.

Stěžovatelka se svou stížností obrátila i na Soud, před kterým namítala zejména porušení čl. 8 Úmluvy. Podle ní byl zákaz žebrání na veřejnosti nepřijatelným zásahem do jejího práva na soukromý život, jelikož jí zabráňoval, aby si obstarala živobytí. Poukazovala zejména na to, že neměla žádné jiné příjmy a bylo pro ni složité je získat, jelikož byla

analfabetem, byla extrémně chudá a v zemi svého původu byla obětí diskriminace.

Soud se nejdříve zabýval přijatelností stížnosti z pohledu čl. 8 Úmluvy, a to z důvodu, že situací, zda osoba postrestaná za žebrání může požadovat ochranu z pohledu čl. 8 Úmluvy, se až dosud nezabýval. Soud v tomto ohledu poukázal na pojem lidské důstojnosti, který je ústředním aspektem ducha Úmluvy. Uvedl, že v projednávaném případě do ní bylo závažným způsobem zasazeno vzhledem k tomu, že stěžovatelka neměla dostatečné prostředky na obživu. Žebrání bylo pro ni prostředkem k zajištění příjmu a zmírnění její chudoby. Uložením plošného zákazu žebrání a uložením peněžitého trestu stěžovatelce, která by měla být v případě nezaplacení nahrazena trestem odnětí svobody, jí švýcarské orgány zabránily v přístupu k jiným lidem za účelem získání formy pomoci, která byla v její situaci jedním z možných prostředků uspokojení jejich základních potřeb. Právo domáhat se pomoci od jiných osob se týká samotné podstaty práv chráněných čl. 8 Úmluvy, a proto uvedený článek byl podle Soudu v projednávaném případě použitelný.

Ve vztahu k podstatě projednávané věci Soud uvedl, že k zásahu do výkonu práva stěžovatelky na respektování jejího soukromého života došlo a že ve smyslu čl. 8 Úmluvy byl uvedený zásah v souladu se zákonem. Ve vztahu k legitimnímu cíli a s odkazem na rozsudek Federálního soudu, Soud nevyloučil možnost, že některé formy žebrání, zejména pokud jsou agresivní, mohou rušit kolemjdoucí osoby, místní obyvatele a obchodníky. Rovněž uznal, že úsilí v boji proti vykořisťování jednotlivců, a v případě žebrání zejména dětí, je přijatelným argumentem. Zásah tak podle Soudu *a priori* sledoval legitimní cíle – cíl ochrany pořádku a cíl ochrany práv jiných.

Podstatou posouzení Soudu v předmětném případě bylo, zda napadené opatření bylo nezbytné v demokratické společnosti. Soud uvedl, že ženevský trestní zákon vylučoval skutečné vyvažování dotčených zájmů, když obecným způsobem stanovoval sankci pro osoby, které se uchýlovaly k žebrání. Podle Soudu se proto jednalo o opatření radikální, které vyžadovalo důsledné odůvodnění a značnou kontrolu příslušnými soudy. V projednávaném případě

nedošlo ke konkrétnímu rozlišování s ohledem na to, o jakou osobu se jednalo, zda byla zranitelná, jaké povahy bylo žebření, tj. zda šlo o formu agresivní nebo neškodnou, jaké bylo místo, kde k žebření docházelo nebo zda dotyčná osoba byla či nebyla součástí zločinecké sítě.

Soud se následně zabýval prostorem pro uvážení žalovaného státu v této oblasti. Uvedl, že i když Švýcarsko disponuje jistým prostorem pro uvážení, jeho rozsah je omezen a podléhá kontrole na evropské úrovni. Dále poznamenal, že pokud je v sázce zvláště důležitý aspekt existence jednotlivce, prostor ponechaný státu je obvykle omezený. Soud posléze poukázal na ostatní evropské jurisdikce a uvedl, že v rámci států Rady Evropy nedošlo ke shodě ohledně zákazu nebo omezení žebření. Poukázal ovšem na určitý trend omezení zákazu a na to, že státy se zaměřují na účinnou ochranu veřejného pořádku prostřednictvím opatření správního práva. Obecný zákaz ustanoveními trestního práva, jako je tomu v projednávané věci, je podle Soudu spíše výjimkou. Pro Soud to byla již druhá indicie, která spíše poukazovala na omezený prostor pro uvážení, kterou má stát v uvedené oblasti.

Soud následně přistoupil k vyvažování jednotlivých zájmů. Pokud jde o soukromý zájem stěžovatelky na dotčené činnosti, žebření představovalo jeden ze způsobů jejího přežití. Vzhledem k tomu, že se nacházela ve zjevně zranitelné situaci, měla právo – vlastní lidské důstojnosti – vyjádřit svou nouzi a pokusit se uspokojit své základní potřeby žebřením. Pokud jde o povahu a přísnost trestu, byl trest odnětí svobody jako trest alternativní za nezaplacení peněžitého trestu přísnou sankcí. S ohledem na nejistou a zranitelnou situaci stěžovatelky bylo uložení trestu odnětí svobody téměř automatické a prakticky se mu nebylo možné vyhnout. Uvedený trest mohl ještě navýšit utrpení a zranitelnost dané osoby.

Opatření tohoto druhu muselo být odůvodněno oprávněnými důvody obecného zájmu, které v projednávaném případě podle Soudu nebyly splněny. Přestože Soud uznal důležitost boje proti obchodování s lidmi a vykořisťování dětí na straně jedné, tak i povinnost států, které jsou stra-

namí Úmluvy, chránit oběti na straně druhé, měl pochybnosti o tom, že postihování obětí v této oblasti bylo účinným opatřením. Soud poukázal na zprávu GRETA, podle které kriminalizace žebření staví oběti nuceného žebření do situace značné zranitelnosti. Soud navíc připomněl, že vláda ani netvrdila, že by stěžovatelka byla součástí zločinecké sítě nebo že by byla obětí trestné činnosti jiných osob, a ze spisu nic nenasvědčuje tomu, že tomu tak bylo.

Pokud jde o veřejný zájem vnitrostátních orgánů na uložení opatření za účelem ochrany práv kolemjdoucích, místních obyvatel a obchodníků, Soudu se nejevilo, že by vnitrostátní orgány stěžovatelku obviňovaly z agresivních nebo rušivých forem žebření a ani policii nebyly od třetích osob podané žádné stížnosti. Soud navíc poukázal i na stanovisko zvláštního zpravodaje OSN pro extrémní chudobu a lidská práva, podle kterého snížení viditelnosti chudoby ve městě a přilákání investic není legitimním důvodem z hlediska lidských práv. Soud nakonec nemohl souhlasit ani se závěry Federálního soudu, podle kterého nebylo možné dosáhnout srovnatelného výsledku prostřednictvím méně omezujících opatření. Většina členských států Rady Evropy spíše zavedla přísnější omezení než plošný zákaz. Státy sice podle Soudu mají určitý prostor pro uvážení, dodržování čl. 8 Úmluvy však vyžaduje, aby vnitrostátní soudy důkladně posoudily konkrétní situaci v každém jednotlivém případě.

S ohledem na výše uvedené sankce uložená stěžovatelce nebyla přiměřená cíli ochrany práv kolemjdoucích, místních obyvatel a obchodníků. Trest stěžovatelky, která je extrémně zranitelnou osobou, v situaci, kdy s největší pravděpodobností postrádala jiné prostředky obživy, a neměla tedy jinou možnost než žebrot, aby přežila, zasáhl do její lidské důstojnosti a také do samotné podstaty práv chráněných čl. 8 Úmluvy. Žalovaný stát tedy v projednávané věci překročil svůj prostor pro uvážení. V důsledku toho zásah nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“, a k porušení čl. 8 Úmluvy proto došlo.

Ladislav Kováč

Zdroj

Rozsudek ze dne 30. 3. 2021 ve věci Ribcheva a ostatní proti Bulharsku, stížnost č. 37801/16 a další

Pozitivní závazky státu k ochraně života člena speciálních jednotek

Úplné znění rozsudku

Soud ve svém rozsudku ve věci Ribcheva a ostatní posuzoval, zda opatření přijatá státními orgány pro ochranu života člena protiteroristické jednotky byla dostatečná v kontextu plnění zvláště nebezpečných operativních úkolů, při nichž tento člen zemřel. Dospěl k závěru, že státy mají procesní povinnost vždy pečlivě vyšetřit všechny okolnosti dané situace. Při hmotněprávním posouzení je pak dle Soudu vždy nutné, aby soudy věc následně přezkoumávající zacházely velmi opatrně s výbodu zpětného pohledu na danou situaci.

Stěžovateli jsou matka, vdova a dcera důstojníka protiteroristické jednotky, který byl zastřelen během operace osobou, kterou se jednotka snažila zadržet z důvodu nelegálního držení zbraní. Tato osoba byla v rámci trestního řízení odsouzena mj. za vraždu, přičemž byl odsouzen k doživotnímu trestu a úhradě náhrady škody a újmy pozůstalým. I s ohledem na unikající informace, dle kterých mělo dojít k řadě pochybení, stěžovatelé požadovali, aby orgány vyšetřily, zda nedošlo při nařízení a plánování operace k pochybením, které by mohly přispět k úmrtí jejich příbuzného. Ve věci proběhly interní vyšetřování ministerstva vnitra, přičemž první konstatovalo, že v plánování k chybám nedošlo, ale současně bylo konstатовáno nedostatečné materiální vybavení jednotky. Druhá šetření zahájené na další popud stěžovatelů již blíže rozvádělo další dílčí pochybení při plánování akce, jakými bylo např. nevyhodnocení psychologického profilu osoby, ignorace informací o zvláštním chování osoby v hodinách předcházející akci, zdržení při vnikání do bytu z druhé strany domu stejně jako nedostatečné plánování a ukvapené jednání. Nicméně stěžovatelé nebyli spokojeni ani s výsledky tohoto šetření a po sofijském státním zastupitelství požadovali prověření toho, zda nedošlo při plánování akce ke spáchání trestného činu, když mj. tvrdili, že teroristická jednotka byla použita v rozporu se zákonem, když nezakročovala proti teroristovi, ale proti paranoidní osobě, která předtím na nikoho neútočila. Použitím jednotky v rozporu se zákonem tak mělo dojít i ke zbytečnému vygradování situace. Sofijské státní zastupitelství však podání předalo jinému státnímu zastupitelství do města Veliko Tarnovo, které v podstatě tuto stížnost pouze založilo do trestního spisu vedeného proti osobě, proti které byla operace vedena, s odůvodněním, že se týká stejných událostí. Když se stěžovatelé domáhali vydání samostatného rozhodnutí o je-

ch podání, tak jim státní zastupitelstvo pouze odpovědělo, že se nejedná o samostatné trestní řízení, jelikož důstojník protiteroristické jednotky nezemřel z důvodu nedbalosti při provádění nebezpečné činnosti, ale v důsledku jednání zadržované osoby. Po dalším odkazování stěžovatelů na jiná státní zastupitelství se jim dostalo pouze odpovědi, že státní zastupitelství věc posoudilo a osobu zodpovědnou (tedy osobou, kterou se jednotka snažila zadržet) za smrt důstojníka teroristické jednotky, obvinila a trestně stíhá. Stěžovatelé s odkazem na čl. 2 Úmluvy (právo na život) tvrdili, že státní orgány náležitě nevyšetřily případnou nedbalost při plánování a vedení výše popsané operace.

Soud prvně případ posuzoval na základě procedurální části čl. 2 Úmluvy. V tomto směru uvedl, že státní orgány měly povinnost vyšetřit nejen to, kdo přímo zavraždil důstojníka speciální jednotky ale i to, zda nedošlo k nedbalosti či opomenutí při plánování provádění operace. Dle Soudu neexistují žádné důvody domnívat se, že se vyšetřovací povinnost smluvních států Úmluvy nevztahuje na situaci, kdy dojde na zabití policisty při plnění jeho povinností. V projednávaném případě však státní orgány tuto svou procesní nesplnily. Dvě interní vyšetřování, i když ve většině ohledů přiměřená, trpěla dvěma zásadními nedostatky. Druhé vyšetřování totiž nebylo zahájeno z moci úřední, ale na základě podnětu stěžovatelů a zejména v obou případech zcela chyběla veřejnost řízení a zapojení stěžovatelů do nich. Soud tak v tomto ohledu jednohlasně konstatoval porušení procesní části čl. 2 Úmluvy.

Následně Soud přezkoumával případné porušení hmotněprávní složky čl. 2 Úmluvy. Dle konstатовání Soudu i v situaci jako v projednávaném případě je nutné, aby stát přijal preventivní opatření na ochranu života. Státní orgány v tomto případě jasně věděly, že příbuzný stěžovatelů mohl být ohrožen na životě účastí na operaci, a toto jednání bylo možné klasifikovat jako nebezpečnou činnost organizovanou státem. Stát tak měl pozitivní povinnost učinit to, co lze rozumně očekávat, aby ochránil život důstojníka. Soud připomněl, že standard přiměřenosti ve vztahu k pozitivním povinnostem nebyl tak přísný jako ten ve vztahu k negativním povinnostem, tedy zdržet se použití síly. Státní orgány musí mít v tomto případě prostor pro uvážení, přičemž nelze mít nepřiměřené nebo nemožné

nároky s ohledem na operativní možnosti, pokud jde o priority a zdroje, a nepředvídatelnost lidského chování a to zejména ve vztahu k aktivním operacím ze strany donucovacích orgánů proti ozbrojeným a nebezpečným osobám. Rozsah a obsah pozitivní povinnosti státu chránit své donucovací složky před riziky pro jejich život by rovněž neměly znemožňovat, aby se od nich takové operace vyžadovaly nebo nadměrně obtížné, aby je nebyly státní orgány schopné zorganizovat. Zejména u osob působících u speciálních jednotek, jejichž úkoly zahrnují nasazení v nejnebezpečnějších situacích, bylo více než jisté, že budou čelit smrtelným ohrožením.

Dle Soudu však státní orgány současně musí zajistit, aby byl tento personál náležitě proškolen a připraven. Soud však neposuzoval materiální vybavení specializované jednotky, jelikož toto náleží vnitrostátním orgánům. Ty tak musí posoudit, zda byly splněny příslušné požadavky i stran materiálního vybavení. Soud tak uvedl, že ačkoliv se orgány dopustily chyb při plánování akce, tak kroky, které podnikly za účelem minimalizace rizika, lze považovat za přiměřené a státní orgány tak podnikly přiměřené kroky k jeho ochraně, když zejména získaly určité informace o cíli a vypracovaly plány, jak ho zatknout a zabavit střelné zbraně, nasadili několik speciálně vyškolených osob a jednali koordinovaně s vedením po celou dobu. Některé chyby vyčítané vedení operace pak nemají souvislost se smrtí důstojníka teroristické jednotky. Nicméně jako chyby, které lze spojit se smrtí důstojníka při plánování a vedení

operace, Soud označil nedostatek předchozího průzkumu a nedostatečné vyhodnocení reakce osoby poté, co bude čelit vniknutí do domu stejně jako nedostatek rychlosti a chybějící moment překvapení a špatné zaujetí pozic. Dle Soudu se lze domnívat, že lepší průzkum a plánování by pomohly situaci předejít. Dále se dá konstatovat, že velení protiteroristické jednotky operaci urychlilo a podcenilo míru odporu, kterou může zatýkaná osoba klást. Dle Soudu jde však o pouhé dohady, zdali by dodatečný průzkum, nebo lepší snahy předpovědět reakci zatýkané osoby, umožnily orgánům významně snížit riziko při akci, která samotná byla plná nebezpečí, což byl důvod zásahu právě této jednotky. I přes své chyby přijaly státní orgány preventivní opatření, která byla v té době považována za rozumná: získali informace o zatýkané osobě, podrobně diskutovali o dostupných možnostech a vypracovali plány, jak ji zatknout a zabavit jeho střelné zbraně, přičemž nasadili i řadu speciálně vyškolených důstojníků a jednali koordinovaně s nepřerušovaným velením po celou dobu. Soud, který je vzdálený událostem, musí být velmi opatrný, pokud jde o přehodnocení jakékoli volby, kterou orgány v těchto ohledech učinily, s výhodou zpětného pohledu. Dle Soudu tak nedošlo k porušení hmotněprávní složky čl. 2 Úmluvy.

Petr Barták

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Zdroj

Rozsudek ze dne 23. 3. 2021 ve věci C-28/20, Airhelp

Ke stávce pracovníků letecké společnosti coby mimořádné okolnosti v kontextu náhrady za zrušení či pozdržení letu

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr rozhodl, že čl. 5 odst. 3 nařízení č. 261/2004 je třeba vykládat tak, že stávka vyhlášená odbory v souladu s právem, která směřuje k prosazování požadavků pracovníků dopravní, nespadá pod pojem mimořádné okolnosti ve smyslu tohoto článku.

V původním řízení před vnitrostátními soudy se jednalo o cestujícího, jehož vnitrostátní let ve švédsku byl zrušen a který převedl své nároky vůči dopravci na společnost Airhelp, jež se následně vůči žalované letecké společnosti domáhala náhrady za zrušený let. K této události z dubna 2019 došlo z důvodu stávky dánských, švédských a norských pilotů (která trvala sedm dní a vyústila ve zrušení více než 4 000 letů). Žalobkyně se před švédským krajským soudem domáhala vůči žalované společnosti náhrady ve výši 250 EUR ve smyslu čl. 5 odst. 1 ve spojení s čl. 7 odst. 1 bod a) příslušného nařízení [1] (dále jen „nařízení“).

Žalovaná nicméně v tomto kontextu namítala, že stávka pro ni představovala mimořádnou okolnost, které nebylo možné ani při přijetí veškerých odůvodněných opatření zabránit, a to zejména s ohledem na přemrštěné požadavky na zvýšení platů pilotů ze strany odborů (přičemž stávka nespadá do běžného výkonu činnosti letecké společnosti, žalovaná navíc neměla možnost na poslední chvíli provést přerozdělení práce, aby lety mohly být uskutečněny). Žalobkyně tento náhled na věc rozporovala, a to zejména s poukazem na to, že se o mimořádnou okolnost jednat nemělo, neboť vyjednávání o kolektivní smlouvě součástí běžného fungování letecké společnosti představuje a možnost stávky je jeho součástí.

Vnitrostátní soud předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, která spočívala v dotazech, zda taková stávka, ohlášená a v souladu s právem zorganizována odbory, aby přiměla leteckou společnost ke zvýšení platů, představuje mimořádnou okolnost ve smyslu čl. 5 odst. 1 nařízení; dále pak zejména, jakou váhu zde lze přikládat férovosti platových požadavků, pokud požadavek na jejich zvýšení je výrazně vyšší v porovnání s obecnou situací na trhu práce.

Soudní dvůr v první řadě uvedl, že výjimku z kompenzace pro cestujícího na základě existence mimořádných okolností je třeba vykládat restriktivně. Dále se zabýval otázkou, zda stávka vyhlášená odbory může představovat určitým způsobem součást

„běžného“ fungování letecké společnosti. V tomto směru konstatoval, že stávka zůstává jedním z prvků kolektivního vyjednávání, a je tak třeba považovat ji za součást běžného výkonu činnosti letecké společnosti (pokud je stávka vyhlášená v souladu s právními předpisy). Další otázkou, již se Soudní dvůr zabýval, bylo, zda lze takovou stávku považovat za událost „mimo vliv“ samotné letecké společnosti. V tomto směru zejména připomněl, že možnost stávky je do určité míry předvídatelná kterýmkoliv zaměstnavatelem, zvláště pokud je na tuto zvažovanou možnost odbory upozorněn.

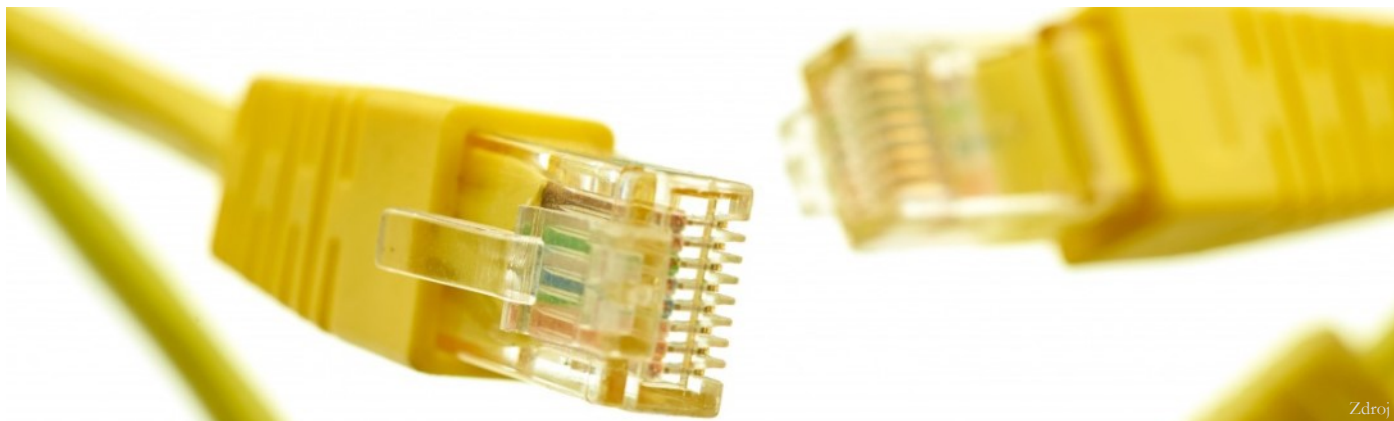
Za okolností projednávané věci, kdy bylo letecké společnosti známo, že odbory pilotů již vypověděly původní kolektivní smlouvu a vyjadřovaly nové požadavky, byla leteckou společností možnost stávky předvídatelná (přičemž nic nenasvědčovalo tomu, že by odbory stávku vůči společnosti předem nenotifikovaly v souladu s právem). V uvedeném případě tak zaměstnavatel byl schopný možnost stávky předvídat a případně učinit určité kroky k řešení situace, nejednalo se tedy o situaci zcela mimo jeho vliv. Toto zjištění nemůže rozporovat ani případná přemrštěnost požadavků odborů. Za mimořádnou okolnost lze přitom považovat pouze takovou okolnost, která je zcela mimo kontrolu dopravce.

Soudní dvůr rovněž připomenul, že koncept mimořádných okolností rozlišuje „vnitřní“ a „vnější“ okolnosti. Zatímco tak stávka zaměstnanců samotného leteckého dopravce byla v tomto smyslu vnitřní okolností (a tedy nikoliv mimo jeho vliv), za mimořádnou (vnější) okolnost by teoreticky bylo možné považovat např. stávku personálu určitého letiště, která s leteckou společností nesouvisí. A rovněž by se o vnější vliv mohlo jednat i tehdy, když by požadavky prosazované stávkou mohly být uspokojeny např. pouze ze strany orgánů veřejné moci (tedy nikoliv zaměstnavatele). O takový případ se však v projednávané věci nejednalo.

Zejména s ohledem na uvedené skutečnosti Soudní dvůr dospěl k závěru, že čl. 5 odst. 3 nařízení je třeba vykládat tak, že stávka vyhlášená odbory v souladu s požadavky právní úpravy, která směřuje k prosazování požadavků pracovníků dopravní, pod pojem mimořádné okolnosti ve smyslu tohoto článku nařízení nespadá.

Jan Bena

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91.

Zdroj

Rozsudek ze dne 2. 3. 2021 ve věci C-746/18, H. K.

Přístup k provozním nebo lokalizačním údajům o elektronické komunikaci týkajícím se soukromého života je možné využít pouze v boji proti závažné trestné činnosti nebo při předcházení významnému ohrožení veřejné bezpečnosti

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie (dále také „Soudní dvůr“) ve svém rozsudku ze dne 2. 3. 2021 dospěl k závěru, že čl. 15 odst. 1 směrnice o soukromí a elektronických komunikacích [1] je třeba vykládat v tom smyslu, že brání úpravě, která by přístup ke souboru provozních nebo lokalizačních údajů, z nichž mohou vyplynout informace o komunikaci uživatele prostředku elektronické komunikace nebo o umístění koncových zařízení, která používá, umožňovala i v jiných řízeních než pro boj proti závažné trestné činnosti nebo předcházení závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti bez ohledu na délku období, ke kterému je přístup k uvedeným údajům požadován, a to bez ohledu na množství či povahu dostupných údajů v souvislosti s takovým obdobím.

Soudním dvorem řešená předběžná otázka se týkala výkladu čl. 15 odst. 1 směrnice o soukromí a elektronických komunikacích v kontextu trestního řízení zahájeného proti H. K. Ta byla odsouzena ke dvěma letům odnětí svobody za to, že se dopustila několika krádeží různých věcí a peněz v rozličných hodnotách (od 3 do 2 100 EUR), zneužila bankovní kartu třetí osoby a způsobila tak další škodu ve výši 3 941 EUR a současně se dopustila násilného jednání proti účastníkům soudního řízení. Soud prvního stupně ji odsoudil mj. na základě protokolů vycházejících z údajů o elektronické komunikaci, které orgány činné v trestním řízení získaly na základě několika povolení [2]. Tato povolení se týkala údajů souvisejících s několika telefonními čísly H. K. a dalšími mezinárodními identifikacemi její mobilní výbavy. Případ H. K. se postupně dostal k Nejvyššímu soudu Estonska, který se obrátil na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, zda musí být čl. 15 odst. 1 uvedené směrnice vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která pro účely prevence, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů umožňuje orgánům veřejné moci přístup k souboru provozních nebo lokalizačních údajů, z nichž mohou vyplynout informace o ko-

munikaci uživatele prostředku elektronické komunikace nebo o umístění koncových zařízení, která používá, a z nichž lze vyvodit přesné závěry o jeho soukromém životě, přičemž tento přístup není vyhrazen pouze pro řízení, jejichž cílem je boj proti závažné trestné činnosti, a to bez ohledu na délku období, ve vztahu, k němuž je přístup k uvedeným údajům požadován, a na množství a povahu údajů dostupných v souvislosti s takovým obdobím.

Velký senát Soudního dvora připomněl, že již dříve ve věci C-511/18 La Quadrature du Net [3] a další uvedl, že takový přístup lze umožnit pouze tehdy, pokud byly tyto údaje uchovány právě na základě a v souladu s čl. 15 odst. 1 směrnice o soukromí a elektronických komunikacích. Tento článek ve spojení mj. s čl. 52 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie (dále také „Listina“) brání takovým opatřením, která preventivně stanoví plošné a nerozlišující uchovávání provozních a lokalizačních údajů. Cílem, který může odůvodnit přístup státních orgánů k těmto údajům uchovávaným poskytovateli služeb elektronických komunikací, je pouze obecný zájem. Dále připomněl, že možnost členských států odůvodnit omezení práv a povinností stanovených zejména v čl. 5, 6 a 9 uvedené směrnice musí být posuzována z pohledu závažnosti zásahu, který takové omezení představuje, a musí být ověřeno, že význam cíle obecného zájmu, který toto omezení sleduje, je přiměřený závažnosti zásahu. V této souvislosti již taktéž Soudní dvůr rozhodnul, že legislativní opatření týkající se zpracování údajů o totožnosti uživatelů elektronické komunikace za účelem identifikace dotčeného uživatele mohou být odůvodněny, pokud tyto údaje nemohou být spojeny s informacemi o uskutečněných komunikacích, cílem prevence, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů obecně, na který odkazuje čl. 15 odst. 1 první věta. Tyto údaje totiž neumožňují zjistit datum, čas, dobu trvání ani adresáta uskutečněné komunikace ani místa, kde se tato komunikace uskutečnila. Taktéž z nich nel-

ze zjistit ani její četnost s určitými osobami ve stanoveném období, takže vyjma kontaktních údajů uživatelů elektronické komunikace, jako je například adresa, neposkytují žádné informace o daných komunikacích a nezasahují tak zásadně do soukromého života těchto uživatelů. Na druhou stranu připomněl s odkazem na rozsudek ve věci C-207/16 *Ministerio Fiscal* [4], že přístup státních orgánů k souboru údajů, z nichž mohou plynout informace o komunikaci uživatele prostředku elektronické komunikace nebo o umístění jeho koncových zařízení a z nichž lze získat informace o soukromém životě, mohou odůvodnit pouze cíle spočívající v boji proti závažné trestné činnosti nebo předcházení závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti. Další faktory týkající se přiměřenosti žádosti o přístup, jako je délka období, pro které jsou údaje považovány, nemohou změnit toto hodnocení tak, aby bylo možné přístup odůvodnit cílem prevence, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů obecně.

Soudní dvůr uvedl, že na základě estonského zákona bylo možné získat přístup k souboru takových provozních nebo lokalizačních údajů, ze kterých bylo možné vyvodit přesné závěry o soukromém životě osob, jejichž údaje byly uchovávány, tedy o každodenních zvyklostech, o místech, kde trvale či přechodně pobývají, o denních či jiných přesunech, o dalších aktivitách a společenských vztazích těchto osob a o společenských kruzích, se kterými se stýkají. Dle Soudního dvora je taktéž pravdou, že čím delší je období, ke kterému je přístup požadován, tím větší je množství údajů, které poskytovatelé služeb uchovávají, a tím je možno učinit ještě více závěrů o soukromém životě takové osoby. To stejné se týká i druhu údajů, které jsou požadovány. Pro naplnění požadavku proporcionality, podle něž jsou výjimky z ochrany osobních údajů činěny v mezích toho, co je naprosto nezbytné, je na vnitrostátních orgánech, aby se v každém případě omezily pouze na ty údaje, které jsou nezbytně nutné pro účely daného vyšetřování. Vnitrostátní pravidla týkající se přípustnosti a využití informací a důkazů mají zabránit tomu, aby protiprávně získané informace a důkazy neprávem způsobily újmu osobě podezřelé ze spáchání trestných činů při respektování zásady kontradiktornosti řízení a práva na spravedlivý proces. Zásada efektivity ukládá vnitrostátním trestním soudům, aby v řízeních proti podezřelým ze spáchání trestných činů nepřehlížely k informacím a důkazům, které byly získány prostřednictvím plošného a nerozlišujícího uchovávání provozních a lokalizačních údajů neslučitelného s unijním právem, pokud se k němu tyto osoby nemohou účinně vyjádřit, a přitom tyto údaje mohou zásadně ovlivnit posouzení skutkového stavu. Soudní dvůr tak dospěl k závěru, že čl. 15 odst. 1 uvedené směrnice je třeba vykládat v tom smyslu, že brání úpravě, která by přístup k dotčeným údajům umožňovala i v jiných řízeních než pro boj proti závažné trestné činnosti nebo předcházení závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti bez ohledu na délku období, ke kterému je přístup k uvedeným údajům požadován a bez ohledu na množství či povahu dostupných údajů v souvislosti s takovým obdobím.

Dále se Soudní dvůr zabýval i otázkou, zda musí být čl. 15 odst. 1 směrnice o soukromí a elektronických komunika-

cích ve spojení s Listinou vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která přiznává státnímu zastupitelství, které vede přípravné řízení a v daném případě dále vykonává úlohu veřejného žalobce, pravomoc povolit orgánu veřejné moci přístup k provozním a lokalizačním údajům pro účely přípravného řízení.

K tomu Soudní dvůr uvedl, že vnitrostátní právní úprava stanoví podmínky, za nichž poskytovatelé služeb poskytují dotčené údaje. Pro splnění požadavku proporcionality musí být tato právní pravidla jasná a přesná tak, aby osoby, jejichž osobní údaje jsou dotčeny, měly dostatečné záruky účinně chránit tyto údaje před zneužitím. Tato právní úprava musí být závazná při současném vymezení okolností a hmotněprávních a procesních podmínek, při kterých je možné přijmout opatření týkající se zpracování osobních údajů, čímž zaručí, že se zásah omezí na nezbytné minimum. K zaručení dodržování těchto podmínek je tak zásadně nutný přezkum ze strany soudu nebo nezávislého správního orgánu a aby tento rozhodoval na základě odůvodněné žádosti při provedení přezkumu v co nejkratší možné době. Přezkum provádějící orgán k tomu musí mít pravomoc a vykazovat všechny záruky nezbytné pro sladění dotčených zájmů a práv, aby došlo k zajištění spravedlivé rovnováhy mezi zájmy souvisejícími s potřebami vyšetřování v rámci boje proti trestné činnosti na jedné straně a základními právy na respektování soukromí a na ochranu osobních údajů osob na straně druhé. Pokud tento přezkum vykonává nezávislý správní orgán, tak je nezbytné, aby tento orgán měl postavení, které mu umožňuje jednat skutečně objektivně a nestranně, a za tímto účelem musí být zcela mimo dosah vnějších vlivů. Z požadavku nezávislosti, který musí rozhodující orgán naplňovat, je tak zřejmé, že ten musí být ve vztahu k žádajícímu orgánu o přístup k údajům třetím subjektem, aby byl tento přezkum vykonán objektivně a nestranně zcela mimo dosah jakýchkoliv vnějších vlivů. To znamená, že orgán rozhodující o umožnění přístupu k takovým údajům musí mít vůči účastníkům trestního řízení neutrální postavení a nesmí být zapojen do předmětného vyšetřování. Soudní dvůr tak uzavřel, že státní zastupitelství tak z povahy věci takový přezkum provádět nemůže.

Petr Barták

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací.

[2] V Estonsku zákon poskytovatelům služeb elektronických komunikací ukládá povinnost plošně a nerozlišujícím způsobem uchovávat provozní a lokalizační údaje související s pevnými telefonními linkami a mobilními telefony po dobu jednoho roku. Orgány činné v trestním řízení pak mohou požádat o zpřístupnění těchto údajů v souvislosti se všemi druhy trestných činů.

[3] Rozsudek ze dne 6. října 2020, *La Quadrature du Net a další*, C-511/18, C-512/18 a C-520/18, EU:C:2020:791.

[4] Rozsudek ze dne 2. října 2018, *Ministerio Fiscal*, C-207/16, EU:C:2018:788.

Rozsudek ze dne 17. 12. 2020 ve spojených věcech C-354/20 PPU a C-412/20 PPU, Openbaar Ministerie

Existence systémových či celoplošných nedostatků v nezávislosti soudní moci sama o sobě nepostačuje k odmítnutí vykonat evropský zatýkací rozkaz

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Velký senát Soudního dvora se v předkládané věci věnoval otázce, zda systémové či celoplošné nedostatky týkající se nezávislosti soudní moci ve státě, jehož soud vydal evropský zatýkací rozkaz („EZR“), postačují k odepření postavení „vystavujícího justičního orgánu“ tohoto soudu, a tím i k odmítnutí vykonat daný EZR. Dospěl k závěru, že nikoli. Aby proto vykonávající justiční orgán mohl podle rámcového rozhodnutí o EZR [1] výkon EZR odmítnout, je povinen kromě ověření existence systémových či společenských nedostatků provést rovněž konkrétní a přesné ověření, zda existují závažné a prokazatelné důvody domnívat se, že v případě předání osoby do tohoto členského státu bude daná osoba vystavena skutečnému a vážnému nebezpečí porušení svého základního práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 47 druhým pododstavcem Listiny [2]. V rámci tohoto ověření musí vykonávající orgán zohlednit zejména osobní situaci dané osoby, povahu dotčeného trestného činu, jakož i takové skutkové okolnosti, za nichž byl vydán uvedený EZR, jako jsou prohlášení orgánů veřejné moci, která by mohla zasáhnout do způsobu, jakým má být řešen konkrétní případ.

Rámcové rozhodnutí o EZR funguje na zásadě vzájemného uznávání, dle níž si členské státy vzájemně uznávají svoji kompetenci vést proti osobám, vůči nimž byl EZR vydán, trestní řízení či výkon trestu. Za tím účelem si uznávají i jimi vydané EZR, aniž by je podrobovaly bližšímu přezkumu. Efektivní fungování tohoto mechanismu je přitom odůvodněno zásadou vzájemné důvěry, jež předpokládá dostatečnou kvalitu systémů trestní spravedlnosti ve všech členských státech EU. Tato zásada se nicméně v některých případech dostává do konfliktu s potřebou zajistit dostatečnou ochranu práv a svobod osob, jež jsou na základě EZR předávány.

Řešením konfliktu výše uvedených zájmů v kontextu ohrožení nezávislosti soudní moci v Polsku se již Soudní dvůr v roce 2018 zabýval v rozsudku velkého senátu ve věci LM, C-216/18 PPU. Tehdy dospěl k závěru, že je-li důsledkem předání osoby zasažení do samotné podstaty základního práva na spravedlivý proces – což ohrožení nezávislého soudu podle Soudního dvora je – lze výkon EZR odmítnout. Zdůraznil však potřebu provedení dvoufázového testu, kdy je nutné nejprve ověřit, zda existují důkazy prokazující existenci skutečného nebezpečí, že k takovému zásahu z důvodu systémových nebo celoploš-

ných nedostatků, pokud jde o nezávislost soudní moci, dojde. Jako druhý krok testu poté musí soud konkrétním a přesným způsobem ověřit, zda s ohledem na osobní situaci této osoby, povahu protiprávního jednání, za které je stíhána, a skutkové okolnosti, za nichž byl vydán EZR, a vzhledem k poskytnutým informacím od vystavujícího členského státu existují závažné a prokazatelné důvody domnívat se, že v případě předání do uvedeného členského státu hrozí dané osobě takové nebezpečí.

Potřeba provádět oba kroky testu byla v nyní anotované věci (Openbaar Ministerie, C-354/20 PPU a C-412/20 PPU) předkládajícím soudem zpochybněna. Konkrétně vyvstala otázka, zda v případě, kdy má soud k dispozici dostatečné důkazy o existenci rozsáhlých systémových nedostatků ve vztahu k nezávislosti soudní moci v době po vydání EZR, postačuje takové zjištění k odmítnutí vykonat EZR. Důvodem totiž bylo, že situace v Polsku se od rozhodnutí Soudního dvora ve věci LM (C-216/18 PPU) a vydání EZR nadále výrazně zhoršila. Proti změně dosavadní judikatury Soudního dvora se nicméně ve svém stanovisku nejprve vyjádřil generální advokát Manuel Campos Sánchez-Bordona, když Soudnímu dvoru doporučil přidržet se potřeby provádět i nadále druhý krok testu. Ke stejnému závěru následně dospěl i samotný velký senát Soudního dvora.

Skutkově se v předkládané věci jedná o případ dvou EZR vydaných v roce 2015 a 2019 polskými soudy za účelem předání dvou polských občanů žijících v Nizozemsku. Na jejich základě měly být tyto osoby předány do Polska, aby zde s nimi bylo vedeno trestního řízení a nastoupily k výkonu trestu odnětí svobody zde dříve uloženému. Předkládací soud si (prostřednictvím státního zastupitelství) při rozhodování o návrhu na výkon EZR vyžádal od polských justičních orgánů informace ke stavu právního státu. Na tyto otázky vystavující justiční orgán odpověděl, s výjimkou těch, které se týkají Nejvyššího soudu Polska, u nichž uvedl, že by se měl předkládající soud obrátit přímo na tento soud. Tak nizozemské orgány učinily, Nejvyšší soud Polska nicméně neodpověděl.

Předkládajícímu soudu v řízení vyvstala pochybnost o nezávislosti polské soudní moci, a to zejména s ohledem na některé nové události – rozsudky Soudního dvora [3], rozhodnutí polského Nejvyššího soudu [4], žaloby Evropské

komise proti Polsku na nesplnění povinností vyplývajících z unijního práva a následné rozhodnutí Soudního dvora z roku 2020 [5], legislativní změny v Polsku týkající se justičního systému, jež vedly k podání další žaloby Evropskou komisí v dubnu 2020 a počínání polské justice při jednání o zbavení trestněprávní imunity jednoho z polských soudců v roce 2020. Z uvedených důvodů dospěl předkládající soud k závěru, že nezávislost polských soudů, včetně těch, které předmětné EZR vydaly, není zajištěna. Obrátil se proto s předběžnou otázkou na Soudní dvůr, přičemž dotazy se týkaly zejména možné ztráty nezávislosti po vydání EZR a nutnosti provádět druhý krok testu – tedy přesného ověření, zda s ohledem na okolnosti věci existují závažné a prokazatelné důvody domnívat se, že v případě předání hrozí dané osobě skutečné nebezpečí porušení jejího práva na spravedlivý proces v důsledku nedostatečné nezávislosti tamních soudů.

Soudní dvůr uvedl, že systémové či celoplošné nedostatky týkající se nezávislosti soudní moci ve státě vystavujícího justičního orgánu nejsou dostatečné k tomu, aby samy o sobě umožnily předpokládat, že všechny soudy daného státu nesplňují požadavek „nezávislosti“. Systémové či celoplošné nedostatky se totiž nutně nemusejí týkat každého rozhodnutí přijatého tamními soudy. Ačkoli mohou být zásady vzájemného uznávání a vzájemné důvěry jakožto výjimka za výjimečných okolností omezeny, odnětí postavení „vystavujícího justičního orgánu“ všem soudům daného státu by vedlo k obecnému vyloučení aplikace těchto zásad, pokud jde o EZR vydané dotčeným státem (již by se tak nejednalo o „výjimečné okolnosti“). Vedle toho Soudní dvůr upozornil i na další závažné důsledky, které by takový přístup měl, např. na skutečnost, že soudy daného státu by nemohly předkládat Soudnímu dvoru předběžné otázky (jedním z kritérií [6], které musí soudy ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování EU [7] splňovat, je totiž právě kritérium „nezávislosti“).

S tím podle Soudního dvora souvisí, že samotná existence rozsáhlých systémových či celoplošných nedostatků, pokud jde o nezávislost soudní moci určitého členského státu, nepostačuje ani k zaujetí předpokladu, že určitá osoba, vůči níž byl EZR vydán, bude při předání do tohoto členského státu vystavena skutečnému a vážnému riziku, pokud jde o podstatu jejího práva na spravedlivý proces. Soudní dvůr proto zopakoval a zdůraznil potřebu provádět dvoufázový test, který v kontextu EZR dovodil již ve svém předchozím rozsudku ve věci LM (C-216/18 PPU). Pokud vykonávající justiční orgán shledá existenci takových vážných nedostatků, je to podle Soudu důvod k opatrnosti, nezbavuje to však tento orgán povinnosti provést přesné a konkrétní posouzení rizika pro tuto osobu v rámci druhého kroku testu. Toto posouzení přitom podle Soudního dvora musí zohledňovat okolnosti jako je osobní situace dané osoby, povaha dotčeného trestného činu, jakož i takové skutkové okolnosti, za nichž byl vydán uvedený EZR, jako jsou prohlášení orgánů veřejné moci, která by mohla zasáhnout do způsobu, jakým má být řešen konkrétní případ. Obě fáze tohoto přezkumu nicméně zahrnují analýzu informací získaných na základě různých

kritérií, takže tyto fáze nemohou podle názoru Soudního dvora splývat.

Zcela vynechat druhý krok testu – a automaticky odmítnout vykonat EZR vydaný v určitém členském státě – lze podle Soudního dvora pouze za podmínky, že je ve vztahu k dotčenému státu zcela pozastaveno uplatňování rámcového rozhodnutí o EZR. K tomu přitom může dojít jedinečně tehdy, pokud Evropská rada ve smyslu čl. 7 Smlouvy o EU (dále „SEU“) [8] formálně rozhodla, že daný členský stát závažně a trvale porušuje základní hodnoty uvedené v čl. 2 SEU [9].

Na závěr Soudní dvůr doplnil, že vykonávající justiční orgán by měl zohlednit systémové či všeobecné nedostatky týkající se nezávislosti soudní moci, které nově nastaly po vydání předmětného EZR, a posoudit jejich dopad na soudy ve státě, kam má být určitá osoba předána. Pokud má být přitom osoba předána k výkonu trestu odnětí svobody uloženého dříve, musí vykonávající justiční orgán navíc zohlednit, nakolik dané systémové či celoplošné nedostatky existovaly již v době, kdy soud uložil trest, jenž je nyní předmětem EZR.

Předkládané rozhodnutí je významné tím, že odstraňuje pochybnost, která mohla soudům členských států vyvstat v důsledku pokračujícího zhoršování situace právního státu v Polsku. Potvrzena je tak předchozí judikatura Soudního dvora (LM, C-216/18 PPU), která zdůrazňuje potřebu provádět dvoufázové ověření existence skutečného a vážného nebezpečí, že bude v důsledku nedostatečné nezávislosti polských soudů narušeno právo předávané osoby na spravedlivý proces. Soudní dvůr tím pokračuje v ražení přístupu, který zdůrazňuje uplatnění systému založeného na rámcovém rozhodnutí o EZR jakožto pravidlu s restriktivním pohledem na možné výjimky. Na druhé straně je však individuální posouzení situace předávané osoby – a tím i zajištění ochrany jejího práva na spravedlivý proces – přeci jen výslovně možné. Jelikož je to však primárně vystavující justiční orgán, který má informace o stavu nezávislosti soudní moci a tyto může vykonávajícímu orgánu pro účely posouzení existence skutečného nebezpečí poskytnout, je tento postup obklopen potenciálními praktickými potížemi. Uvedený vystavující orgán je totiž součástí soudní moci, jejíž nedostatečná nezávislost je v řízení zpochybňována [10].

Lukáš Boháček

[1] Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, ve znění rámcového rozhodnutí Rady 2009/299/SVV ze dne 26. února 2009.

[2] Listina základních práv Evropské unie.

[3] Rozsudky Soudního dvora ze dne 19. listopadu 2019, A. K. a další, C-585/18, C-624/18 a C-625/18 (Nezávislost kárného kolegia Nejvyššího soudu) a ze dne 26. března 2020, Miasto Łowicz a Prokurator Generalny, C-558/18 a C-563/18.

[4] Rozsudek Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud Polska) ze dne 5. prosince 2019, v němž tento soud rozhodoval ve sporu, v němž byla podána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci C-585/18, a stanovil, že polská Národní rada soudnictví, není v současném složení orgánem nestranným a nezávislým na zákonodárné a výkonné moci.

[5] Žaloba pro nesplnění povinností podaná Evropskou komisí proti Polské republice (věc C-791/19) a usnesení Soudního dvora ze dne 8. dubna 2020, Komise v. Polsko, C-791/19 R.

[6] Rozsudek Soudního dvora ve věci 61/65, Vaassen-Goebbels. Lze shrnout, že aby mohl být určitý státní orgán považován za „soud“, musí mít zákonný základ, být trvalého charakteru, být nezávislý, rozhodovat nestranně, mít jurisdikci založenou zákonem, řídit se při svém rozhodování zákonnými předpisy (tj. nikoli na základě spravedlivého uvážení) a rozhodovat spory mezi osobami.

[7] Smlouva o fungování Evropské unie v konsolidovaném znění.

[8] Smlouva o Evropské unii v konsolidovaném znění.

[9] Těmito hodnotami jsou účta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Nezávislost soudní moci lze přitom zahrnout jak do „právního státu“, tak i do „dodržování lidských práv“, neboť se ve smyslu předkládaného rozhodnutí Soudního dvora se nezávislost soudů dotýká i samotné podstaty základního práva na spravedlivý proces.

[10] Blíže viz např. ŁAZOWSKI, A. The Sky Is Not the Limit: Mutual Trust and Mutual Recognition après Aranyosi and Caldaru. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*. 2018, Vol. 14, No. 1.

Zdroj

Rozsudek ze dne 9. 3. 2021 ve věci C-344/19, D. J. proti Radiotelevizija Slovenija

Pracovní pohotovost na zavolání v kontextu omezení uložených pracovníkovi, které výrazně ovlivňují jeho možnost nakládat s jeho volným časem

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Velký senát Soudního dvora Evropské unie dospěl k závěru, že čl. 2 bod 1 směrnice č. 2003/88 [1] musí být vykládán v tom smyslu, že doba pracovní pohotovosti na zavolání, kdy pracovník musí být pouze dosažitelný na telefonu a být v případě potřeby připraven dostavit se na pracoviště ve lhůtě jedné hodiny, přičemž zároveň může tento pracovník pobývat ve služebním bytě na pracovišti, aniž se tam musí zdržovat, je možné považovat za „pracovní dobu“ ve smyslu citovaného ustanovení pouze po důsledném posouzení všech okolností daného případu. Je tak mj. třeba zohlednit důsledky stanovení takové lhůty a případně průměrné četnosti výkonů práce během doby pracovní pohotovosti, pokud jsou tyto okolnosti objektivní povahy a velmi významně ovlivňují možnost pracovníka volně nakládat během pracovní pohotovosti, kdy profesní služby nejsou vyžadovány, s časem. Nevhodnost bezprostředního okolí dotčeného místa pro volnočasové aktivity je pro účely takového posouzení irelevantní.

Spor v původním řízení se týkal pana D. J., který pracoval jako odborný technik ve dvou vysílacích střediscích ve Slovinsku. Tyto střediska se nacházela na vrcholu hory – právě povaha práce, vzdálenost těchto vysílacích středisek od jeho bydliště a i s ohledem na pravidelné potíže s přístupem do těchto míst bylo nutné, aby pobýval v blízkosti těchto středisek. Proto zaměstnavatel v obou těchto střediscích zajistil pro své zaměstnance pana D. J. a jeho kolegu ubytování, kde trávili svůj volný čas mezi směnami. Ty byly obvykle dvanáctihodinové. Mezi dva-

náctou a půlnocí bylo období odpočinku a zbylých šest hodin bylo považováno za dobu pracovní pohotovosti, kdy technici sice nemuseli být přítomni přímo na středisku, ale museli být na zatelefonování ve lhůtě jedné hodiny k dispozici na tom kterém vysílacím středisku. Při pracovní pohotovosti museli provést akutní zásahy okamžitě, avšak ty odkladné měli řešit až v pracovní době. Za pracovní pohotovost pan D. J. získával cca 20 % svého původního platu. Pan D. J. se obrátil na vnitrostátní soudy s tím, že za dobu pracovní pohotovosti v délce šesti hodin by měl být odměňován jako za standardní pracovní dobu, jelikož byl na pracovišti z výše uvedených důvodů fakticky 24 hodin, a nemohl tak volně nakládat se svým volným časem. To právě zejména na základě toho, že musel být ve velmi složitě dostupných vysílacích střediscích v době pracovní pohotovosti přítomen do jedné hodiny, což prakticky znamenalo, že na místě musí pobývat po celou dobu. Nižší vnitrostátní soudy nároky zamítly, avšak Nejvyšší soud Slovinska se obrátil na Soudní dvůr Evropské unie s předběžnou otázkou týkající se výkladu směrnice č. 2003/88. Podstatou předběžné otázky bylo, zda musí být čl. 2 směrnice č. 2003/88 vykládán v tom smyslu, že doba pracovní pohotovosti, během níž pracovník musí být telefonicky dosažitelný a v krátké lhůtě na pracovišti, představuje „pracovní dobu“.

Soudní dvůr připomněl svá dřívější rozhodnutí, dle kterých je cílem směrnice zajištění lepší ochrany bezpečnosti a zdraví pracovníků tím, že jim dává nárok na minimální,

zejména denní a týdenní, doby odpočinku i přiměřené přestávky na odpočinek a současně určuje maximální hranici týdenní pracovní doby. Dále připomněl, že toto ustanovení musí být vykládáno ve světle čl. 31 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie, což znamená, že ustanovení dotčené směrnice nemohou být vykládána restriktivně na újmu právům, která pracovník z této směrnice vyvozuje. Pojmy pracovní doba a doba odpočinku se s ohledem na jejich definici vylučují – pracovní pohotovost tak musí představovat buď pracovní dobu, nebo dobu odpočinku, jelikož dotčená směrnice neupravuje žádnou přechodnou nebo mezní kategorii. Soudní dvůr již dříve uvedl, že skutečnost, že je pracovník nucen být fyzicky přítomen v místě určeném zaměstnavatelem a být tam k dispozici, aby mohl poskytnout své služby, představuje pracovní dobu. V tomto ohledu je pojem pracoviště dle Soudního dvora nutné chápat jako jakékoliv místo, kde má pracovník vykonat svou činnost. Pracovník totiž musí pobývat vzdálený od svého rodinného a sociálního prostředí a má jen velmi malý prostor pro nakládání s časem. Celé tato doba tak musí být považována za pracovní dobu. Soudní dvůr dále rozhodnul, že i když se v době pracovní pohotovosti na zavolání nemusí pracovník zdržovat na pracovišti, tak musí být rovněž tato doba kvalifikována v plném rozsahu jako „pracovní doba“ ve smyslu směrnice č. 2003/88, pokud se s ohledem na omezení uložená pracovníkovi, která mají objektivní a velmi významný dopad na jeho možnosti věnovat se svým osobním a společenským zájmům, liší od doby, kdy musí pracovník pouze být zaměstnavatelem dosažitelný. Avšak pokud jsou omezení pouze drobná a pracovník může nakládat se svým volným časem a věnovat se vlastním zájmům bez značných omezení, tak se za pracovní dobu považuje pouze ta přímo související s výkonem práce. V tomto ohledu Soudní dvůr dodal, že je nutné zvažovat pouze ta omezení, která vyplývají z právních předpisů dotčeného státu, kolektivní smlouvy nebo pracovní smlouvy se zaměstnavatelem, pracovního řádu nebo systému rozdělování pracovní pohotovosti mezi pracovníky. Nezahrnují se ta omezení, která jsou například důsledkem přírodních živlů nebo svobodné volby pracovníka.

Vzdálenost mezi bydlištěm pracovníka, které si svobodně zvolil, a jeho obvyklým pracovištěm tak sama o sobě není relevantním kritériem pro kvalifikaci této doby jako pracovní, jelikož pracovník si toto mohl svobodně posoudit. Takovým kritériem pak není ani samotná nevhodnost oblasti, od které se pracovník nemůže vzdálit během pracovní pohotovosti na zavolání, či složitost příjezdu. Taktéž v případě, že pracoviště a bydliště pracovníka splývají, tak pouze to, že se je během určené doby pracovník povinen vyskytovat na nějakém místě neznámá, že se jedná o pracovní dobu, jelikož pracovník není vzdálen od svého rodinného a sociálního života. Jako „pracovní doba“ ve smyslu směrnice č. 2003/88 se musí kvalifikovat pouze ta doba, po kterou nemá pracovník možnost místo opustit z důvodu objektivních a významných omezení, jako je povinnost být okamžitě k dispozici zaměstnavateli. Ostatní doba, po kterou pracovník nemohl opustit pracoviště a která vyplývá nikoliv z těchto objektivních povinností,

ale ze zvláštní polohy místa, tak pracovní dobou není. Kromě toho Soudní dvůr akcentoval, že provedení celkového posouzení všech okolností projednávané věci za účelem ověření, zda musí být doba pracovní pohotovosti na zavolání kvalifikována jako „pracovní doba“, je na vnitrostátních soudech, jelikož pokud neexistuje povinnost zdržovat se na pracovišti, není kvalifikace pracovní pohotovosti na zavolání jako pracovní doby zcela automatická. Nezbytnost kvalifikace jako pracovní doby může vyvstat s ohledem k důsledkům, které mají všechna omezení uložená pracovníkovi během jeho pracovní pohotovosti na jeho dispozici s volným časem během doby, kdy nejsou pracovníkovi profesní služby vyžadovány, a může se věnovat vlastním zájmům. Z tohoto hlediska je dle Soudního dvora nutné zohlednit lhůtu, kterou má pracovník k tomu, aby se v době pohotovosti vrátil k výkonu pracovní činnosti od okamžiku, kdy je o to požádán zaměstnavatelem, případně společně s průměrnou četností výkonů práce, které pracovník zajišťuje během určité doby právě v době pracovní pohotovosti.

Pokud má pracovník pro návrat k pracovní činnosti rozumnou lhůtu, při které je možné rozumně plánovat sociální a osobní záležitosti, nejedná se *a priori* o „pracovní dobu“ ve smyslu dotčené směrnice. Pokud je však tato lhůta krátká, například několik minut, musí být taková doba pracovní pohotovosti považována za „pracovní dobu“, jelikož pracovník má jakékoliv plánování značně ztíženo. Nicméně Soudní dvůr opakovaně zdůraznil, že je nutné tuto lhůtu vždy posuzovat s ohledem na konkrétní okolnosti, které mohou zahrnovat i další případná omezení, která jsou na pracovníka kladena. K četnosti výkonu práce pak Soudní dvůr uvedl, že pokud musí pracovník v průměru přistupovat k výkonu pracovní činnosti během pracovní pohotovosti často, přičemž tento výkon zpravidla netrvá krátkou dobu, tak v podstatě všechny takové doby budou považovány za „pracovní dobu“ ve smyslu směrnice č. 2003/88. Pokud k výkonu práce pracovník přistupuje pouze zřídka, tak to automaticky neznámá, že by taková pracovní pohotovost byla „dobou odpočinku“, jestliže lhůty dané pracovníkovi pro návrat k profesním činnostem objektivně a velmi významně omezují pracovníkovi možnosti nakládat s jeho volným časem. Na druhou stranu je však nutné zohlednit i možnosti, které jsou pracovníkovi dány během této pracovní pohotovosti. V tomto ohledu pak není poskytnutí služebního bytu nacházejícího se na pracovišti nebo v jeho blízkosti samo o sobě rozhodující skutečností pro kvalifikaci pracovní pohotovosti jako pracovní doby z důvodu, že pracovník jen z tohoto důvodu nepodléhá takovým omezením, že by jeho možnost věnovat se soukromým zájmům byla objektivně a velmi významně omezena.

Dále Soudní dvůr poznamenal, že to, jakým způsobem jsou pracovníci odměňováni za doby pracovní pohotovosti, je mimo působnost směrnice č. 2003/88. Na způsob odměňování se tak vztahují vnitrostátní právní předpisy, kolektivní smlouva nebo rozhodnutí zaměstnavatele, které pro účely odměny za pracovní pohotovost mohou zohledňovat odlišné doby, během kterých byla práce vykonává-

na, a doby, během nichž skutečná práce vykonána nebyla, i když tyto doby musí být považovány v plném rozsahu za „pracovní dobu“. Pokud jde o odměnu za doby pracovní pohotovosti, které naopak nemohou být kvalifikovány jako „pracovní doba“, směrnice č. 2003/88 nebrání ani vyplacení částky, jejímž cílem je kompenzace nepohodlí, které vzniklo pracovníkovi v důsledku těchto dob pracovní pohotovosti. V neposlední řadě Soudní dvůr uvedl, že samotný fakt, že doba pracovní pohotovosti, kterou nelze považovat za „pracovní dobu“, a je tak považována za „dobu odpočinku“, nemá dopad na povinnosti uložené zaměstnavatelům stanovené směrnicí č. 89/391 [2]. Zaměstnavatelé tak nemohou například zavádět doby pracovní pohotovosti tak dlouhé nebo tak často, aby tyto

představovaly riziko pro bezpečnost nebo zdraví pracovníků, a to bez ohledu na skutečnost, že jsou tyto doby kvalifikovány jako „dobu odpočinku“ ve smyslu směrnice č. 2003/88.

Petr Barták

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby.

[2] Směrnice Rady ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci.

MONITORING LITERATURE

Zdroj

System evropského práva

- Magdalena Ličková. Mezinárodněprávní závazky členských států Evropské unie a povaha unijního práva: "In foro interno, in foro externo"? *Jurisprudence* 1/2021.
- Martin Koudelka. Unijní ochrana hospodářské soutěže jako argument pro přistoupení EU k Úmluvě. *Bulletin advokacie* 1-2/2021.
- Tamás Szabados. Constitutional identity and judicial cooperation in civil matters in the European Union – An ace up the sleeve? *Common Market Law Review*, Volume 58, Issue 1 (2021).

Základní práva a ústavní soudnictví

- Christoph Grabenwarter, Peter M. Huber, Rajko Knez, Ineta Ziemele. The Role of the Constitutional Courts in the European Judicial Network. *European Public Law*, Volume 27, Issue 1 (2021).
- Christopher P. Evans. Questioning the Status of the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons as a 'Humanitarian Disarmament' Agreement. *Utrecht Journal of International and European Law*, 36(1).
- Laurent Pech. A. Court of Justice Protecting Polish judges from Poland's Disciplinary "Star Chamber": *Commission v. Poland (Interim proceedings)*. *Common Market Law Review*, Volume 58, Issue 1 (2021).
- Sava Jankovic. Conceptual Problems of the Right to Breathe Clean Air. *German Law Journal*, Volume 22, Issue 2, March 2021.
- Ljupcho Grozdanovski. In search of effectiveness and fairness in proving algorithmic discrimination in EU law. *Common Market Law Review*, Volume 58, Issue 1 (2021).

Evropské civilní právo

- Anna Katerina Vintrová. Pojem rodinného příslušníka občana EU a vliv jeho definice na přechodný pobyt pohledem práva unijního, českého a německého. *Jurisprudence* 1/2021.
- Monika Pauknerová. Imperativní normy a mezinárodní právo soukromé – klasické téma v současnosti. *Právník* 1/2021.

Jan Bena

Příspěvky nejsou oficiálními vyjádřeními Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

1/2021
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA